

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
 ΣΤΙΧ-HACKL
 της 12ης Απριλίου 2005¹

Περιεχόμενα

I — Εισαγωγή	I - 8155
II — Νομικό πλαίσιο	I - 8156
A — Επί της κατατάξεως στη Συνδυασμένη Ονοματολογία	I - 8156
B — Επί των δεσμευτικών δασμολογικών πληροφοριών	I - 8158
1. Ο τελωνειακός κώδικας	I - 8158
2. Ο εκτελεστικός κανονισμός	I - 8159
III — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία	I - 8160
IV — Επί των προδικαστικών ερωτημάτων	I - 8163
A — Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος	I - 8163
1. Βασικά επιχειρήματα των διαδίκων	I - 8163
2. Νομική εκτίμηση	I - 8165
α) Εισαγωγικές παρατηρήσεις	I - 8165
i) Συνοπτική έκθεση της υποχρέωσης των εθνικών δικαστηρίων περί υποβολής αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως ..	I - 8165
ii) Ανάλυση του ζητήματος υπό το πρίσμα του προδικαστικού ερωτήματος	I - 8168
β) Υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής κατά την έννοια της νομολο- γίας Foto-Frost;	I - 8170
γ) Υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής από δικαστήριο τελευταίου βαθμού υπό το πρίσμα της νομολογίας Cilfit κ.λπ.;	I - 8173
i) Βασικές παρατηρήσεις επί της αποφάσεως Cilfit κ.λπ.	I - 8173

¹ — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

ii) Μετά την απόφαση Cilfit κ.λπ.;	I - 8180
iii) Επί των ιδιομορφιών της παρούσας υποθέσεως — αυτόματη υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής;	I - 8182
iv) Υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής βάσει της αρχής της ισότητας;	I - 8185
v) Συμπεράσματα για την παρούσα υπόθεση βάσει της νομολογίας Cilfit κ.λπ.	I - 8186
B — Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος	I - 8187
1. Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων	I - 8187
2. Εκτίμηση	I - 8187
V — Πρόταση	I - 8189

I — Εισαγωγή

1. Το κύριο ερώτημα που τίθεται με την υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, την οποία υπέβαλε το Hoge Raad der Nederlanden με απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2003 που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 24 Νοεμβρίου 2003, αφορά το αν ένα εθνικό δικαστήριο οφείλει να υποβάλλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος επικαλείται τη δασμολογική κατάταξη στην οποία έχουν προβεί οι τελωνειακές αρχές άλλου κράτους μέλους, όπως αυτή εκφράζεται σε δεσμευτική δασμολογική πληροφορία που έχει χορηγηθεί σε τρίτον για παρόμοιο εμπόρευμα, ενώ το εθνικό δικαστήριο εκτιμά ότι η κατάταξη αυτή δεν είναι σύμφωνη προς τη Συνδυασμένη Ονοματολογία (στο εξής: ΣΟ) και, ως εκ τούτου, δεν προτίθεται να την ακολουθήσει.

2. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, περαιτέρω, αν οχήματα όπως τα εν προκειμένω επίμαχα υπάγονται στην κλάση 8709 της ΣΟ, η οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα I του κανονισμού (ΕΟΚ) 2658/87 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1987, για τη Δασμολογική και Στατιστική Ονοματολογία και το Κοινό Δασμολόγιο², όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 2261/98 της Επιτροπής, της 26ης Οκτωβρίου 1998³.

3. Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο ανααιρετικής διαδικασίας ενώπιον του Hoge Raad der Nederlanden, κατόπιν ασκήσεως αναιρέσεως από την εταιρία ολλανδικού δικαίου Intermodal Transports BV, με

2 — ΕΕ L 256, σ. 1.

3 — Κανονισμός (ΕΚ) 2261/98 της Επιτροπής, της 26ης Οκτωβρίου 1998, που τροποποιεί το παράρτημα I του κανονισμού (ΕΟΚ) 2658/87 του Συμβουλίου, για τη Δασμολογική και Στατιστική Ονοματολογία και το Κοινό Δασμολόγιο (ΕΕ L 292, σ. 1).

έδρα το Άμστερνταμ (στο εξής: Intermodal), κατά απόφασεως του *Gerechtshof Amsterdam* με την οποία επικυρώθηκε η αμφισβητούμενη από την Intermodal κατάταξη, εκ μέρους των ολλανδικών τελωνειακών αρχών, των μηχανοκίνητων οχημάτων «Magnum ET-120 Terminal Tractors» στη διάκριση 8 701 20 10 της ΣΟ.

κίνητα οχήματα, ελκυστήρες, ποδήλατα και άλλα οχήματα για χειρσαίες μεταφορές, τα μέρη και εξαρτήματά τους».

II — Νομικό πλαίσιο

A — Επί της κατατάξεως στη Συνδυασμένη Ονοματολογία

4. Στην Κοινότητα προβλέπεται για δασμολογικούς και στατιστικούς λόγους η κατάταξη των προϊόντων βάσει της εισαχθείσας με τον κανονισμό 2658/87 ΣΟ, η οποία βασίζεται στο διεθνές Εναρμονισμένο Σύστημα Περιγραφής και Κωδικοποιήσεως των Εμπορευμάτων⁴ (στο εξής: ΕΣ).

6. Κατά τη σημείωση 2 του κεφαλαίου αυτού «[ω]ς ελκυστήρες [...] νοούνται τα οχήματα με κινητήρα, που είναι κατασκευασμένα κυρίως για να τραβούν ή να σπρώχνουν άλλα μηχανήματα, οχήματα ή φορτία, έστω και αν φέρουν ορισμένες δευτερεύουσες διατάξεις που επιτρέπουν τη μεταφορά, σε σχέση με την κύρια χρήση τους, εργαλείων, σπόρων, λιπασμάτων κ.λπ.».

7. Η κλάση 8701 της ΣΟ αφορά «ελκυστήρες (με εξαίρεση τα οχήματα-ελκυστήρες της κλάσης 8709)»· περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες διακρίσεις:

8701 20 – Ελκυστήρες για οδούς για ημιρυμουλκούμενα:

5. Το εν προκειμένω επίμαχο κεφάλαιο 87 του παραρτήματος I της ΣΟ αφορά «αυτο-

— 8701 20 10 — καινούριοι

4 — Εναρμονισμένο Σύστημα Περιγραφής και Κωδικοποιήσεως των Εμπορευμάτων βάσει της Διεθνούς Συμβάσεως της 14ης Ιουνίου 1983, το οποίο εγκρίθηκε από την Κοινότητα με την απόφαση 87/369/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 7ης Απριλίου 1987, για τη σύναψη της διεθνούς συμβάσεως για το εναρμονισμένο σύστημα περιγραφής και κωδικοποιήσεως των εμπορευμάτων, καθώς και του τροποποιητικού της πρωτοκόλλου (ΕΕ L 198, σ. 1).

— 8701 20 90 — μεταχειρισμένοι

8. Η κλάση 8709 της ΣΟ αφορά, μεταξύ άλλων, «αυτοκίνητα οχήματα χωρίς διάταξη ανύψωσης των τύπων που χρησιμοποιούνται μέσα στα εργοστάσια, αποθήκες, λιμάνια ή αεροδρόμια, για τη μεταφορά των εμπορευμάτων σε μικρές αποστάσεις [...]».

3. Ο κύκλος στροφής τους αντιστοιχεί κατά προσέγγιση στο μήκος του οχήματος.

9. Οι επεξηγηματικές σημειώσεις του Εναρμονισμένου Συστήματος Προσδιορισμού και Κωδικοποίησης των Εμπορευμάτων, στο οποίο στηρίζεται η ΣΟ (στο εξής: επεξηγηματικές σημειώσεις ΕΣ), προβλέπουν όσον αφορά την κλάση 8709:

Τα οχήματα της κλάσεως αυτής συνήθως δεν διαθέτουν κλειστό θάλαμο οδήγησης. Η θέση που προβλέπεται για τον οδηγό συνίσταται ενίοτε μόνο σε μια πλατφόρμα, επί της οποίας βρίσκεται ο οδηγός κατά τον χειρισμό του οχήματος. Η θέση του οδηγού καλύπτεται ενίοτε με κάποιο προστατευτικό εξάρτημα, όπως προστατευτικό πλαίσιο ή μεταλλικό πλέγμα.

«τα μηχανοκίνητα οχήματα της κλάσεως αυτής διακρίνονται κατά κανόνα από τα οχήματα των κλάσεων 8701, 8703 ή 8704 βάσει των ακόλουθων γενικών χαρακτηριστικών:

Στην κλάση αυτή υπάγονται επίσης τα οχήματα των οποίων ο χειριστής είναι πεζός. [...]

1. Λόγω της κατασκευής και του συνήθους εξοπλισμού τους, δεν ενδείκνυνται για τη μεταφορά προσώπων και δεν χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά εμπορευμάτων σε δημόσιες οδούς.

Τα οχήματα-ελκυστήρες που χρησιμοποιούνται σε σιδηροδρομικούς σταθμούς είναι κατασκευασμένα κυρίως για να έλκουν ή να ωθούν άλλα οχήματα, π.χ. μικρότερες ρυμούλκες. Δεν μεταφέρουν εμπορεύματα, ενώ είναι γενικώς ελαφρύτερα και έχουν μικρότερη απόδοση από τους ελκυστήρες της κλάσεως 8701. Οχήματα-ελκυστήρες αυτού του τύπου μπορούν να χρησιμοποιηθούν επίσης σε αποβάθρες λιμένων, αποθήκες κ.λπ. [...]

2. Η μέγιστη ταχύτητά τους, όταν είναι φορτωμένα, δεν υπερβαίνει κατά κανόνα τα 30 με 35 km/h.

B — Επί των δεσμευτικών δασμολογικών πληροφοριών [...]

10. Η έκδοση δεσμευτικών δασμολογικών πληροφοριών από τις εθνικές τελωνειακές αρχές ρυθμίζεται από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (στο εξής: τελωνειακός κώδικας)⁵, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 82/97 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1996⁶, καθώς και από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2454/93 της Επιτροπής, της 2ας Ιουλίου 1993, για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του τελωνειακού κώδικα (στο εξής: εκτελεστικός κανονισμός)⁷, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 12/97 της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 1996⁸.

5. Απόφαση: κάθε διοικητική πράξη που ανήκει στην τελωνειακή νομοθεσία και λαμβάνεται από τελωνειακή αρχή, ρυθμίζει μια συγκεκριμένη περίπτωση και παράγει έννομα αποτελέσματα για ένα ή περισσότερα καθορισμένα ή δυνάμει να καθοριστούν πρόσωπα· ο όρος αυτός καλύπτει, μεταξύ άλλων, μια δεσμευτική πληροφορία κατά την έννοια του άρθρου 12 [...]

12. Το άρθρο 12, παράγραφοι 1 έως 6, του τελωνειακού κώδικα ορίζει, μεταξύ άλλων:

1) Ο τελωνειακός κώδικας

11. Το άρθρο 4 του τελωνειακού κώδικα προβλέπει, μεταξύ άλλων:

«1. Οι τελωνειακές αρχές εκδίδουν, κατόπιν γραπτής αιτήσεως και με τον τρόπο που καθορίζει η διαδικασία της επιτροπής, δεσμευτικές δασμολογικές πληροφορίες ή δεσμευτικές πληροφορίες σχετικά με την καταγωγή.

«Κατά την έννοια του παρόντος κώδικα, νοούνται ως:

2. Οι δεσμευτικές δασμολογικές πληροφορίες ή οι δεσμευτικές πληροφορίες σχετικά με την καταγωγή δεσμεύουν τις τελωνειακές μόνον αρχές έναντι του δικαιούχου μόνο για τη δασμολογική κατάταξη ή τον καθορισμό της καταγωγής ενός εμπορεύματος, αντιστοίχως.

⁵ — ΕΕ L 302, σ. 1.

⁶ — Κανονισμός (ΕΚ) 82/97 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1996, που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ L 17, σ. 1).

⁷ — Κανονισμός (ΕΟΚ) 2454/93 της Επιτροπής, της 2ας Ιουλίου 1993, για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ L 253, σ. 1).

⁸ — Κανονισμός (ΕΚ) 12/97 της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 1996, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 2454/93 για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου περί θεσπίσεως του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ L 9, σ. 1).

[...]

4. Μια δεσμευτική πληροφορία ισχύει, από την ημερομηνία παροχής της, για διάστημα έξι ετών όταν αφορά δασμολογικά θέματα και τριών ετών όταν αφορά θέματα καταγωγής. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8, η πληροφορία ακυρώνεται όταν έχει δοθεί βάσει ανακριβών ή ελλιπών στοιχείων που χορηγήθηκαν από τον αιτούντα. [...] iii) όταν ανακαλείται ή τροποποιείται σύμφωνα με το άρθρο 9 και με την προϋπόθεση ότι αυτή η ανάκληση ή τροποποίηση γνωστοποιείται στον δικαιούχο.

5. Μια δεσμευτική πληροφορία παύει να ισχύει

α) σε δασμολογικά θέματα: Η ημερομηνία κατά την οποία η δεσμευτική πληροφορία παύει να ισχύει για τις περιπτώσεις που ορίζονται στα σημεία i και ii, είναι η ημερομηνία δημοσίευσης των εν λόγω μέτρων [...]

i) όταν, λόγω της εκδόσεως ενός κανονισμού, δεν είναι σύμφωνη με το δίκαιο που έχει θεσπισθεί με τον τρόπο αυτό·

[...]»

ii) όταν καθίσταται ασυμβίβαστη με την ερμηνεία μιας από τις τελωνειακές ονοματολογίες που αναφέρονται στο άρθρο 20 παράγραφος 6,

2) Ο εκτελεστικός κανονισμός

— είτε σε κοινοτικό επίπεδο, λόγω τροποποίησης των επεξηγηματικών σημειώσεων της συνδυασμένης ονοματολογίας ή λόγω αποφάσεως του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων [...]

13. Ο τίτλος II του εκτελεστικού κανονισμού περιλαμβάνει διευκρινίσεις ως προς την έκταση ισχύος των δεσμευτικών δασμολογικών πληροφοριών και ως προς την εφαρμοζόμενη σ' αυτές διαδικασία.

14. Όσον αφορά την περίπτωση διστάμενων δεσμευτικών πληροφοριών, το άρθρο 9, παράγραφος 1, προβλέπει:

«Στην περίπτωση που η Επιτροπή διαπιστώνει την ύπαρξη δύο ή περισσότερων διστάμενων δεσμευτικών πληροφοριών:

— προβαίνει, με ίδια πρωτοβουλία ή κατόπιν αιτήσεως αντιπροσώπου κράτους μέλους, στην εγγραφή του θέματος αυτού στην ημερήσια διάταξη της επιτροπής για να συζητηθεί κατά τη συνεδρίασή της που πραγματοποιείται τον μήνα που ακολουθεί, ή κατά την επόμενη συνεδρίαση,

— σύμφωνα με τις διαδικασίες της επιτροπής, η Επιτροπή, το συντομότερο δυνατόν και το αργότερο εντός έξι μηνών από την πραγματοποίηση της συνεδρίασεως που αναφέρεται στην πρώτη περίπτωση, λαμβάνει μέτρα για την ενιαία εφαρμογή των διατάξεων σε θέματα ονοματολογίας ή καταγωγής, ανάλογα με την περίπτωση.»

15. Σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού, μόνον ο δικαιούχος μπορεί να επικαλεσθεί τη δεσμευτική δασμολογική πληροφορία. Σύμφωνα με την παράγραφο 3, στοιχείο α', του άρθρου αυτού, ο δικαιούχος δεσμευτικής πληροφορίας μπορεί να την επικαλεσθεί για συγκεκριμένο εμπόρευμα μόνον εφόσον αποδεικνύεται ενώπιον των τελωνειακών αρχών, όσον αφορά δασμολογικά θέματα,

ότι υπάρχει πλήρης αντιστοιχία μεταξύ του εμπορεύματος αυτού και εκείνου που περιγράφεται στην προσκομιζόμενη πληροφορία.

16. Τέλος, το άρθρο 11 του εκτελεστικού κανονισμού προβλέπει ότι οι δεσμευτικές δασμολογικές πληροφορίες που εκδόθηκαν από τις τελωνειακές αρχές κράτους μέλους από την 1η Ιανουαρίου 1991 και μετά δεσμεύουν τις αρμόδιες αρχές όλων των κρατών μελών υπό τους ίδιους όρους.

III — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

17. Την 1η Μαρτίου 1999 η Intermodal υπέβαλε στο Άμστερνταμ διασάφηση για οκτώ μηχανοκίνητα οχήματα της διακρίσεως 8709 11 90 ΣΟ, τα οποία περιγράφονταν στη δήλωση ως «Magnum ET120 Terminal Tractors».

18. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το όχημα αυτό είναι ένα όχημα με κινητήρα και με τέσσερις τροχούς, εφοδιασμένο με πετρελαιοκινητήρα ισχύος 132 kW στις 2500 στροφές ανά λεπτό και πλήρως αυτοματοποιημένο σύστημα μεταδόσεως με τέσσερις ταχύτητες και μία όπισθεν. Διαθέτει κλειστή καμπίνα με αερόσουστα και κάθισμα με αερόσουστα για τον οδηγό. Το πλαίσιο είναι εφοδιασμένο με έναν «ανυψωτικό δίσκο» με ύψος ανυψώσεως 60 cm. και μεταφορική

ισχύ 32000 kg. Ο ανυψωτικός δίσκος χρησιμεύει για τη σύνδεση με τρέιλερ (ρυμουλκούμενο).

διάκριση 8709 11 90 ΣΟ, αλλά στη διάκριση 8701 20 10 ΣΟ, και, κατόπιν τούτου, επέβαλαν στην Intermodal τους υψηλότερους δασμούς που προβλέπονται για την κατάταξη αυτή.

19. Σε φυλλάδιο που προσκόμισε η Intermodal το επίμαχο όχημα περιγράφεται ως εξής: «Το Magnum ET 120 με κίνηση στους οπίσθιους τροχούς έχει σχεδιασθεί ειδικά για τον χειρισμό τρέιλερ σε κέντρα διανομής και πολυκαταστήματα. Το εξαιρετικά χαμηλό πλαίσιο κάνει εύκολο τον χειρισμό και των αποκαλούμενων τρέιλερ “Γίγαντες” ή “Τζάμπο”. Λόγω της πολύ μικρής ακτίνας περιστροφής του (η μικρότερη στην αγορά) είναι πολύ απλός ο χειρισμός ακόμη και τρέιλερ με τη μέγιστη αποδεκτή προεξοχή του σημείου ζεύξεως».

22. Η Intermodal άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Gerechtshof te Amsterdam (στο εξής: Gerechtshof).

20. Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, το επίμαχο όχημα χαρακτηρίζεται από την ειδική του λειτουργία, υπό την έννοια ότι έχει σχεδιασθεί και προορίζεται για την αποτελεσματική μετατόπιση ενός ρυμουλκούμενου σε μικρές αποστάσεις εντός εμπορικών χώρων ή εμπορικών εγκαταστάσεων. Το όχημα καθεαυτό δεν έχει σχεδιασθεί και δεν προορίζεται για τη μεταφορά εμπορευμάτων.

23. Στη διαδικασία ενώπιον του Gerechtshof, η Intermodal επικαλέσθηκε δεσμευτική δασμολογική πληροφορία η οποία χορηγήθηκε στις 14 Μαΐου 1996 από τις φινλανδικές τελωνειακές αρχές σε τρίτο, τη Sisu Terminal Systems Oy, με έδρα το Tampere (Φινλανδία), και αφορούσε την κατάταξη στην κλάση 8709 ΣΟ των περιγραφόμενων ως «Sisu-Terminaaltraktori» οχημάτων, τα οποία, κατά την άποψη της Intermodal, ήταν τουλάχιστον παρόμοια με τα δηλωθέντα από την ίδια οχήματα. Δεν αμφισβητείται ότι αυτή η δεσμευτική δασμολογική πληροφορία εξακολουθούσε να ισχύει κατά τον χρόνο της διασαφήσεως των οχημάτων της Intermodal.

21. Οι αρμόδιες για την εξέταση της διασαφήσεως τελωνειακές αρχές κατέληξαν ότι τα επίμαχα οχήματα δεν έπρεπε να υπαχθούν στην προτεινόμενη από την Intermodal

24. Εντούτοις, το Gerechtshof, παραπέμποντας στην πάγια νομολογία του Δικαστηρίου επί των αποφασιστικών κριτηρίων για τη δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων κατά τη ΣΟ, επικύρωσε την απόφαση των ολλανδικών τελωνειακών αρχών περί κατάταξεως των επίμαχων οχημάτων στη διάκριση 8701 20 10 ΣΟ. Κατά το Gerechtshof,

η κατάταξη στην κλάση 8709 δεν είναι δυνατή, διότι τα οχήματα αυτά δεν έχουν σχεδιασθεί και δεν προορίζονται καθεαυτά για τη μεταφορά εμπορευμάτων ούτε είναι κατάλληλα να έλκουν καρότσια αποσκευών.

25. Το *Gerechtshof* έκρινε ότι η κατάταξη των επίμαχων οχημάτων στη διάκριση 8701 20 10 ΣΟ ήταν τόσο προφανής ώστε να παρέλκει η εκ μέρους του υποβολή προδικαστικού ερωτήματος καθώς και ότι το συμπέρασμα αυτό ουδόλως επηρεάζεται από το γεγονός ότι οι τελωνειακές αρχές της Φινλανδίας χορήγησαν σε τρίτο για παρόμοιο εμπόρευμα δεσμευτική δασμολογική πληροφορία συνεπαγόμενη διαφορετική κατάταξη.

26. Η *Intermodal* άσκησε κατά της αποφάσεως αυτής αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η οποία στηρίζεται σε τρεις λόγους αναίρεσεως.

27. Με τη διάταξη περί παραπομπής το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, περαιτέρω, ότι είναι πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας ότι κατά την κοινοτική νομοθεσία μόνον ο δικαιούχος δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας μπορεί να αντλήσει δικαιώματα από αυτήν όσον αφορά την κατάταξη των εμπορευμάτων για τα οποία ελήφθη η

πληροφορία και ότι, ως εκ τούτου, ο δεύτερος και ο τρίτος λόγος αναίρεσεως, που στηρίζονται σε διαφορετική άποψη, δεν ευσταθούν.

28. Αντιθέτως, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, δεν είναι απολύτως σαφές τι πρέπει να πράξει το εθνικό δικαστήριο όταν σε μια διαφορά που αφορά κατάταξη στη ΣΟ ο ενδιαφερόμενος διάδικος επικαλείται δεσμευτική δασμολογική πληροφορία που έχει χορηγηθεί σε τρίτον και το δικαστήριο αυτό φρονεί ότι η εν λόγω δασμολογική πληροφορία δεν συνάδει προς τη ΣΟ. Οφείλει τότε το εθνικό δικαστήριο να υποβάλει στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της ΣΟ, ακόμη και αν φρονεί ότι δεν μπορεί να υπάρξει εύλογη αμφιβολία ως προς το εσφαλμένο αυτής της δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας; Υπέρ της καταφατικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό συνηγορεί ότι η ορθή και ομοιόμορφη εφαρμογή της ΣΟ στην Κοινότητα εξασφαλίζεται όταν μια δεσμευτική δασμολογική πληροφορία παύει να ισχύει συνεπεία αποφάσεως του Δικαστηρίου περί της μη συμφωνίας της προς την ερμηνεία της ΣΟ (άρθρο 12, παράγραφος 5, στοιχείο α', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, του τελωνειακού κώδικα).

29. Περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν είναι ορθή η συσταλτική ερμηνεία της κλάσεως 8790, υπό την έννοια ότι δεν μπορούν να καταταγούν σ' αυτήν τα επίδικα οχήματα διότι δεν πρόκειται ούτε για οχήματα που μεταφέρουν, αυτά καθεαυτά, εμπορεύματα ούτε για ελκυστήρες καροτσιών αποσκευών και παρομοίων ειδών, ή αν, αντιθέτως, είναι δυνατή η κατάταξη στην κλάση αυτή, δεδομένου ότι, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι επεξηγηματικές σημειώσεις

ΕΣ καθιστούν δυνατή μια διασταλτική ερμηνεία, εφόσον σ' αυτές γίνεται λόγος για ελκυστήρες που οι ίδιοι δεν μεταφέρουν εμπορεύματα, αλλά χρησιμοποιούνται για την έλξη ή ώθηση άλλων οχημάτων σε χώρους, πέραν των σταθμών, όπως λιμένες, χώροι αποθηκείωσης κ.λπ.

30. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Hoge Raad der Nederlanden υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το εθνικό δικαστήριο να υποβάλλει στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ερωτήματα για την ερμηνεία του Κοινού Δασμολογίου, όταν, σε ενώπιόν του διαφορά που αφορά κατάταξη ορισμένου εμπορεύματος στη Συνδυασμένη Ονοματολογία, ο ενδιαφερόμενος διάδικος επικαλείται την άποψη μιας τελωνειακής αρχής, όπως αυτή εκφράζεται σε δεσμευτική δασμολογική πληροφορία για παρόμοιο εμπόρευμα η οποία έχει χορηγηθεί σε τρίτον, και το δικαστήριο αυτό κρίνει ότι η εν λόγω δεσμευτική δασμολογική πληροφορία δεν συνάδει προς τη ΣΟ;

2) Έχει η κλάση 8709 της ΣΟ την έννοια ότι επιπίπτουν σ' αυτήν οχήματα όπως τα εν προκειμένω επίμαχα;

IV — Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

A — Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

31. Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν ένα εθνικό δικαστήριο οφείλει να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα περί της ερμηνείας της ΣΟ στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος επικαλείται τη δασμολογική κατάταξη στην οποία έχουν προβεί οι τελωνειακές αρχές άλλου κράτους μέλους, όπως αυτή εκφράζεται σε δεσμευτική δασμολογική πληροφορία που έχει παρασχεθεί σε τρίτον για παρόμοιο/ομοειδές εμπόρευμα (στο ολλανδικό πρωτότυπο: «soortgelijk»), όταν το εθνικό δικαστήριο εκτιμά ότι η κατάταξη αυτή δεν είναι σύμφωνη προς τη ΣΟ και, ως εκ τούτου, δεν προτίθεται να την ακολουθήσει.

1) Βασικά επιχειρήματα των διαδίκων

32. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος υπέβαλαν παρατηρήσεις η Επιτροπή, η Ολλανδική Κυβέρνηση, η Αυστριακή Κυβέρνηση, καθώς και η Intermodal. Τα βασικά τους επιχειρήματα μπορούν να συνοψισθούν ως εξής.

33. Η Επιτροπή και η Ολλανδική Κυβέρνηση επισημαίνουν τη διάκριση του άρθρου

234 ΕΚ μεταξύ μη αποφαινόμενων σε τελευταίο βαθμό δικαστηρίων, τα οποία δύνανται, κατ' αρχήν, να υποβάλλουν αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, και των δικαστηρίων τελευταίου βαθμού, τα οποία υποχρεούνται, κατ' αρχήν, να παραπέμπουν το ζήτημα στο Δικαστήριο για να αποφανθεί επ' αυτού.

34. Η Επιτροπή εξετάζει τη νομική φύση της δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας βάσει του εκτελεστικού κανονισμού και υποστηρίζει ότι η πράξη αυτή δεν συνιστά κοινοτική πράξη που συνεπάγεται, κατά τη νομολογία Foto-Frost⁹, υποχρέωση υποβολής αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως και για τα μη αποφαινόμενα σε τελευταίο βαθμό δικαστήρια.

35. Όσον αφορά τα δικαστήρια τελευταίου βαθμού, η Επιτροπή και η Ολλανδική Κυβέρνηση παραπέμπουν στην απόφαση Cifit κ.λπ. του Δικαστηρίου¹⁰, σύμφωνα με την οποία τα δικαστήρια αυτά έχουν την ευχέρεια να μην υποβάλλουν προδικαστικό ερώτημα όταν η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου είναι τόσο προφανής, ώστε να μην υφίσταται περιθώριο εύλογης αμφιβολίας ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο ερώτημα αυτό. Κατά την Ολλανδική Κυβέρνηση, δεν πρέπει να λαμβάνεται ως δεδομένο ότι η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται εκ του λόγου και μόνον ότι έχει χορηγηθεί δεσμευτική δασμολογική πληροφορία συνεπαγόμενη διαφορετική κατάταξη για ομοειδές εμπόρευμα. Υπό τις συνθήκες

τις οποίες περιγράφει το αιτούν δικαστήριο, ο εθνικός δικαστής φρονεί ότι η δασμολογική πληροφορία προδήλως δεν συνάδει προς τη ΣΟ, με αποτέλεσμα να μην υφίσταται στην περίπτωση αυτή υποχρέωση υποβολής αιτήσεως προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

36. Την άποψη ότι στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση υποστηρίζει και η Αυστριακή Κυβέρνηση. Παραπέμπει στη διάκριση μεταξύ διοικητικών και δικαστικών αρχών, σύμφωνα με την οποία δικαστήριο αποφαινόμενο επί της αυτής υποθέσεως δεν δεσμεύεται από την απόφαση τελωνειακής αρχής. Επιπλέον, την ομοιόμορφη ερμηνεία της ΣΟ διασφαλίζουν οι προβλεπόμενες στον τελωνειακό κώδικα δυνατότητες ανακλήσεως των αποφάσεων των τελωνειακών αρχών.

37. Η Επιτροπή υποστηρίζει, αντιθέτως, ότι η απόφαση Cifit κ.λπ. επιβάλλει τη συστατική ερμηνεία της έννοιας της «acte clair» [σαφούς πράξεως]. Κατά την Επιτροπή, η ύπαρξη δασμολογικής πληροφορίας συνεπαγόμενης διαφορετική κατάταξη πρέπει να θεωρείται ως λόγος δημιουργίας αμφιβολιών στο εθνικό δικαστήριο και, επομένως, στο ερώτημα εάν υποχρεούνται τα δικαστήρια τελευταίου βαθμού να υποβάλλουν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση.

9 — Απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1987, 314/85, Foto-Frost (Συλλογή 1987, σ. 4199).

10 — Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, 283/81, Cifit κ.λπ. (Συλλογή 1982, σ. 3415).

38. Τέλος, η Intermodal στηρίζει την υποχρέωση υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στο άρθρο 12, παράγραφος 5, στοιχείο α', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, του τελωνειακού κώδικα, κατά το οποίο μια δεσμευτική δασμολογική πληροφορία παύει να ισχύει εφόσον εκδοθεί απόφαση του Δικαστηρίου με την οποία κρίνεται ότι δεν συνάδει πλέον προς την ερμηνεία της ΣΟ. Η διάταξη αυτή, σε συνδυασμό με την αρχή της ισότητας, συνηγορούν υπέρ της μη εφαρμογής των εξαιρέσεων από την υποχρέωση υποβολής προδικαστικού ερωτήματος τις οποίες καθιερώνει η απόφαση Cifit κ.λπ.

ιδίως να διασφαλίζουν τα δικαιώματα που το κοινοτικό δίκαιο απονέμει στους ιδιώτες¹².

40. Με την προβλεπόμενη στο άρθρο 234 ΕΚ διαδικασία υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων περί της ερμηνείας ή του κύρους διατάξεων του κοινοτικού δικαίου η Συνθήκη ΕΚ δημιούργησε ένα μέσο συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων —ως δικαστηρίων επιφορτισμένων με την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου— και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το οποίο μεριμνά για την ορθή εφαρμογή και την ομοιόμορφη ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου στο σύνολο των κρατών μελών¹³.

2) Νομική εκτίμηση

α) Εισαγωγικές παρατηρήσεις

i) Συνοπτική έκθεση της υποχρέωσης των εθνικών δικαστηρίων περί υποβολής αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως

39. Καθήκον του συνόλου των εθνικών αρχών, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών δικαστηρίων, είναι να διασφαλίζουν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους τον σεβασμό και την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου¹¹. Τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν

41. Μολονότι ο μηχανισμός αυτός δικαστικής συνεργασίας, ο οποίος αποσκοπεί στη διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής και ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου στο πλαίσιο ενός αποκεντρωμένου συστήματος δικαστικής προστασίας, περιλαμβάνει όλα τα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα που εμπíπτουν στην έννοια του «δικαστηρίου» κατά το κοινοτικό δίκαιο, εντούτοις διακρίνει, όπως είναι γνωστό, μεταξύ «δικαστηρίων κράτους μέλους» κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 234 ΕΚ (στο εξής: δικαστήρια που δεν δικάζουν σε τελευταίο βαθμό), αφενός, και δικαστηρίων κράτους μέλους των οποίων «οι αποφάσεις

11 — Μεταξύ άλλων, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Απριλίου 1984, 14/83, Von Colson και Kamann (Συλλογή 1984, σ. 1891, σκέψη 26) της 12ης Ιουνίου 1990, C-8/88, Γερμανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. 1-2321, σκέψη 13), και της 13ης Ιανουαρίου 2004, C-453/00, Kühne και Heitz (Συλλογή 2004, σ. 1-837, σκέψη 20).

12 — Απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1963, 26/62, Van Gend en Loos (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 861).

13 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 7ης Οκτωβρίου 2004, C-247/02, Sintesi (Συλλογή 2004, σ. 1-9215, σκέψη 21) της 18ης Μαρτίου 2004, C-314/01, Siemens και ARGE Telekom (Συλλογή 2004, σ. 1-2549, σκέψη 33) της 16ης Ιουλίου 1992, C-343/90, Lourenço Dias (Συλλογή 1992, σ. 1-4673, σκέψη 14) της 27ης Οκτωβρίου 1982, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 35/82 και 36/82, Elestina (Συλλογή 1982, σ. 3723, σκέψη 8), και της 24ης Μαΐου 1977, 107/76, Hoffmann-La Roche (Συλλογή τόμος 1977, σ. 275, σκέψη 5).

δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εθνικού δικαίου» κατά την έννοια της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου (στο εξής: δικαστήρια τελευταίου βαθμού), αφετέρου.

στικό ερώτημα, ιδίως όταν το ανακύβαν ζήτημα έχει αποτελέσει αντικείμενο προδικαστικής παραπομπής σε πανομοιότυπη ή παρόμοια περίπτωση ή όταν υπάρχει πάγια νομολογία του Δικαστηρίου επί του ζητήματος αυτού¹⁵ ή, όπως προκύπτει από την απόφαση Cīlīt κ.λπ., όταν η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου είναι τόσο προφανής, ώστε να μην υφίσταται περιθώριο εύλογης αμφιβολίας¹⁶.

42. Κατά το άρθρο 234, παράγραφος 3, ΕΚ, μόνον τα δικαστήρια τελευταίου βαθμού υποχρεούνται κατ' αρχήν να υποβάλλουν προδικαστικό ερώτημα όταν ανακύπτει ενώπιόν τους ζήτημα ερμηνείας ή κύρους κοινοτικής πράξεως. Η επιβολή υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής στα δικαστήρια τελευταίου βαθμού σκοπό έχει την πρόληψη του αδιεξόδου στο οποίο θα οδηγούσε η επίλυση ζητημάτων ερμηνείας ή κύρους κοινοτικών πράξεων σε εθνικό επίπεδο ή, κατά την πάγια έκφραση του Δικαστηρίου, την αποτροπή του ενδεχομένου «σχηματισμ[ού], σε κάποιο κράτος μέλος, εθνικής νομολογίας αποκλίνουσας από τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου»¹⁴.

44. Αντιθέτως, κατά το άρθρο 234, παράγραφος 2, ΕΚ, τα δικαστήρια που δεν δικάζουν σε τελευταίο βαθμό δύνανται, αλλά κατ' αρχήν δεν υποχρεούνται, να υποβάλλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα. Με την εξαίρεση, εντούτοις, όπως προκύπτει από την απόφαση Foto-Frost, ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν είναι αρμόδια να διαπιστώνουν τα ίδια την ακυρότητα πράξεων των κοινοτικών οργάνων¹⁷. Η διαπίστωση της ακυρότητας των πράξεων αυτών εναπόκειται αποκλειστικώς στο Δικαστήριο. Τούτο οφείλεται κυρίως στην απαίτηση διασφάλισης της ομοιόμορφης ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου, η οποία είναι ιδιαίτερος επιτακτική όταν αμφισβητείται το κύρος κοινοτικής πράξεως¹⁸.

43. Εντούτοις, από τη νομολογία προκύπτει ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού κατ' εξαίρεση δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν προδικασ-

15 — Απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Μαρτίου 1963, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 28/62 έως 30/62, Da Costa (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 893)· προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Cīlīt κ.λπ., σκέψη 14, και προαναφερθείσα στην υποσημείωση 14 απόφαση Parfums Christian Dior, σκέψη 29.

16 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Cīlīt κ.λπ., σκέψεις 16 και 21.

17 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 9 απόφαση Foto-Frost, σκέψη 20.

18 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 9 απόφαση Foto-Frost, σκέψεις 15 και 17.

14 — Μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 4ης Ιουνίου 2002, C-99/00, Lyckeskog (Συλλογή 2002, σ. I-4839, σκέψη 14)· της 4ης Νοεμβρίου 1997, C-337/95, Parfums Christian Dior (Συλλογή 1997, σ. I-6013, σκέψη 25), καθώς και προαναφερθείσα στην υποσημείωση 13 απόφαση Hoffmann-La Roche, σκέψη 5.

45. Τα εθνικά δικαστήρια μπορούν, πάντως, να εξετάζουν το κύρος κοινοτικής πράξεως και να αναγνωρίζουν ενδεχομένως ότι η πράξη αυτή είναι καθ' όλα έγκυρη¹⁹. Μια τέτοια διαπίστωση της εγκυρότητας κοινοτικής πράξεως δεν θίγει ούτε την ομοιόμορφη ισχύ της κοινοτικής έννομης τάξεως ούτε τη θεμελιώδη απαίτηση της ασφάλειας δικαίου.

46. Πάντως, η νομολογία Foto-Frost δεν πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά μόνον την περίπτωση της «τυπικής κηρύξεως του ανίσχυρου κοινοτικής πράξεως», αλλά ότι, αντιθέτως, περιλαμβάνει και την περίπτωση κατά την οποία ένα εθνικό δικαστήριο —χωρίς τυπική κήρυξη του ανίσχυρου— προτίθεται να αποκλίνει από κοινοτική πράξη, επειδή φρονεί ότι η πράξη αυτή δεν είναι έγκυρη. Το εθνικό δικαστήριο δεν δύναται να αποκλίνει ή να μην εφαρμόσει κοινοτική πράξη, αν προηγουμένως το Δικαστήριο δεν διαπιστώσει το ανίσχυρο αυτής στο πλαίσιο διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής.

47. Τούτο προκύπτει από τα άρθρα 10 ΕΚ και 249 ΕΚ, καθώς και γενικώς από την προαναφερθείσα υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων να εφαρμόζουν το κοινοτικό δίκαιο και να διασφαλίζουν πλήρως τον σεβασμό του²⁰. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μόνον υπό ορισμένες προϋποθέσεις μπορούν τα εθνικά δικαστήρια, όταν έχουν σοβαρές αμφιβολίες ως προς το κύρος μιας κοινοτικής πράξεως, να αναστέλλουν προσωρινώς την εκτέλεση των εκτελεστικών αυτής εθνικών πράξεων ή να διατάσσουν

προσωρινά μέτρα που έχουν ως αποτέλεσμα να μην εφαρμόζεται προσωρινώς η επίμαχη πράξη. Αυτό μπορεί να συμβεί μόνον εφόσον υποβάλλεται ταυτοχρόνως στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα ως προς το κύρος της επίμαχης πράξεως²¹. Πράγματι, η αναστολή εκτελέσεως «δικαιολογείται μόνον εφόσον υπάρχει δυνατότητα διαπιστώσεως της ακυρότητας, στην οποία μόνον το Δικαστήριο μπορεί να προβεί»²².

48. Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι —πέραν της υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής που υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού— τα εθνικά δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εθνικού δικαίου δεν δύνανται, όταν αμφιβάλουν για το κύρος κοινοτικής πράξεως, να αποκλίνουν από αυτήν ή να μην την εφαρμόζουν, χωρίς να παραπέμπουν στο Δικαστήριο το ζήτημα του κύρους της επίμαχης πράξεως²³.

21 — Αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 1991, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-143/88 και C-92/89, Zuckerfabrik (Συλλογή 1991, σ. I-415, σκέψη 33) της 9ης Νοεμβρίου 1995, C-465/93, Atlanta Fruchthandlungsgesellschaft κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-3761, σκέψη 30), και της 17ης Ιουλίου 1997, C-334/95, Krüger (Συλλογή 1997, σ. I-4517, σκέψη 44).

22 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 21 απόφαση Zuckerfabrik, σκέψη 23.

23 — Το ζήτημα που δεν έχει επιλυθεί μέχρι σήμερα από το Δικαστήριο αν και κατά πόσον η νομολογία Cillit κ.λπ. μπορεί ενδεχομένως να εφαρμοσθεί σε περιπτώσεις που αφορούν το κύρος κοινοτικών πράξεων αποτελεί αντικείμενο της εκκρεμούς ενώπιον του Δικαστηρίου υποθέσεως C-461/03, Gaston Schul Douane (ΕΕ C 7 της 19ης Ιανουαρίου 2004, σ. 24). Στην υπόθεση αυτή το College van Beroep voor het bedrijfsleven ερωτά το Δικαστήριο κατά πόσον ένα δικαστήριο τελευταίου βαθμού μπορεί να μην εφαρμόσει διατάξεις (κοινοτικού) κανονισμού, χωρίς να παραπέμψει στο Δικαστήριο προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως το ζήτημα του κύρους των διατάξεων αυτών, όταν το δικαστήριο έχει κηρύξει ανίσχυρες παρόμοιες διατάξεις ανάλογοι κανονισμού.

19 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 9 απόφαση Foto-Frost, σκέψη 14.

20 — Βλ. ανωτέρω σημείο 39.

ii) Ανάλυση του ζητήματος υπό το πρίσμα του προδικαστικού ερωτήματος

των ενδεχόμενων υποχρεώσεων προδικαστικής παραπομπής για τα δικαστήρια όλων των βαθμών δικαιοδοσίας.

49. Όσον αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, από τη διάταξη περί παραπομπής δεν προκύπτει ευθέως αν το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται κυρίως στη διαδικασία ενώπιον του *Gerechtshof Amsterdam* —ενός ιεραρχικώς υποκείμενου— ή στην αναιρετική διαδικασία ενώπιον του ίδιου του *Hoge Raad* —ενός δικαστηρίου τελευταίου βαθμού—, ήτοι δεν προκύπτει ευθέως ποιοι βαθμού δικαιοδοσίας δικαστήριο αφορά το προδικαστικό αυτό ερώτημα.

50. Στη διάταξη περί παραπομπής και στο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο χρησιμοποιεί αδιακρίτως τον όρο «εθνικό δικαστήριο». Εντούτοις, στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας το αιτούν δικαστήριο οφείλει να αποφανθεί επί του προβληθέντος από την *Intermodal* κατά της αποφάσεως του *Gerechtshof* λόγου αναιρέσεως σύμφωνα με τον οποίο το δικαστήριο αυτό δεν ηδύνατο να αποκλίνει από την επίμαχη δασμολογική πληροφορία χωρίς να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο. Συνεπώς, ζητείται μάλλον να διευκρινισθεί το περιεχόμενο της υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής που υπέχουν τα μη αποφαινόμενα σε τελευταίο βαθμό δικαστήρια. Περαιτέρω, ο *Advocaat-Generaal*, με τις επισυναπτόμενες στη διάταξη περί παραπομπής προτάσεις του, παραθέτει σκέψεις σχετικές με τα ένδικα μέσα και τις δυνατότητες που υφίστανται, στο γενικό πλαίσιο του συστήματος δασμολογικών πληροφοριών, για την αποτροπή περιπτώσεων άνισης μεταχειρίσεως που οφείλονται στην ύπαρξη διυστάμενων δασμολογικών πληροφοριών, γεγονός το οποίο επίσης φαίνεται να συνηγορεί υπέρ της ανάγκης αποσαφήνισης

51. Τέλος, στη διάταξη περί παραπομπής και στα συνημμένα σ' αυτήν έγγραφα περιλαμβάνονται αναφορές τόσο στη νομολογία *Foto-Frost* όσο και στη νομολογία *Cilfit* κ.λπ., οι οποίες καθιστούν προφανές ότι δεν είναι απολύτως σαφής η δικονομική σημασία των κριτηρίων που καθιερώθηκαν με τις ως άνω αποφάσεις. Το *Gerechtshof*, π.χ., στο σκεπτικό του οποίου αναφέρεται η διάταξη περί παραπομπής, δεν υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα διότι έκρινε ότι ήταν δυνατή η πέραν πάσης αμφιβολίας ερμηνεία της ΣΟ, ήτοι στηριζόμενο στη νομολογία *Cilfit* κ.λπ. (μολονότι το ίδιο αποτελεί δικαστήριο που δεν δικάζει σε τελευταίο βαθμό).

52. Οι σκέψεις του αιτούντος δικαστηρίου περί της διασφάλισης της ορθής και ομοιόμορφης ερμηνείας της ΣΟ, καθώς και η αναφορά που γίνεται με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα σε «ζητήματα ερμηνείας», συνηγορούν υπέρ μιας περιπτώσεως όμοιας με την υπόθεση *Cilfit* κ.λπ. και, ως εκ τούτου, υπέρ του ότι το αιτούν δικαστήριο ερωτά πώς πρέπει το ίδιο να αντιμετωπίσει την κατάσταση, με δεδομένο, εξάλλου, όπως προκύπτει ενδεχομένως από το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, ότι δεν φαίνεται να συμεριζείται άνευ ετέρου τη βεβαιότητα του *Gerechtshof* ως προς την ερμηνεία της ΣΟ.

53. Συνολικώς, το βασικό ζήτημα της αποκλίσεως από την επίμαχη δασμολογική πληροφορία αντιμετωπίζεται στη δικογραφία —με αφετηρία την επιχειρηματολογία της Intermodal— κατά τρόπο μάλλον αμφίσημο, εν μέρει υπό το πρίσμα της «διαπιστώσεως του ανίσχυρου» ή, άλλως, της μη εφαρμογής της δεσμευτικής πληροφορίας, γεγονός το οποίο παραπέμπει στη νομολογία Foto-Frost, και εν μέρει υπό το πρίσμα της διαφορετικής ερμηνείας της ΣΟ, γεγονός το οποίο παραπέμπει στη νομολογία Cilfit κ.λπ.

54. Υπό τις συνθήκες αυτές, προκειμένου να δοθεί στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να καλύπτει όλες τις περιπτώσεις, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να εξετασθεί τόσο σε σχέση με τα δικαστήρια που δεν δικάζουν σε τελευταίο βαθμό όσο και με τα δικαστήρια τελευταίου βαθμού.

55. Λαμβανομένης υπόψη της προαναφερθείσας υποχρέωσης των εθνικών δικαστηρίων προς υποβολή προδικαστικού ερωτήματος, προκειμένου να δοθεί απάντηση στο πρώτο ερώτημα πρέπει να εξετασθεί, αφενός, αν ένα εθνικό δικαστήριο μπορεί, χωρίς να παραπέμπει το ζήτημα στο Δικαστήριο, να αποκλίνει από δασμολογική πληροφορία που παρασχέθηκε σε τρίτον από τις τελωνειακές αρχές άλλου κράτους μέλους για παρόμοιο προϊόν ή αν υπάρχει, ακόμη και αν πρόκειται για δικαστήριο που δεν δικάζει σε τελευταίο βαθμό, υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής κατά την έννοια της νομολογίας Foto-Frost.

56. Αφετέρου, πρέπει να εξετασθεί αν το εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού υπέχει ή όχι υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής, κατά την έννοια της νομολογίας Cilfit κ.λπ., σε περιπτώσεις όπως η επίμαχη, όπου υφίσταται δασμολογική πληροφορία όπως η περιγραφόμενη από το αιτούν δικαστήριο, αλλά το εθνικό δικαστήριο δεν δέχεται την προκύπτουσα απ' αυτήν ερμηνεία της ΣΟ.

57. Επομένως, τίθεται το ερώτημα αν, υπό τις συνθήκες αυτές, το ως άνω δικαστήριο τελευταίου βαθμού μπορεί να δεχθεί ότι η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου είναι τόσο προφανής, ώστε να μην υφίσταται περιθώριο εύλογης αμφιβολίας ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο επίμαχο ζήτημα²⁴.

58. Τέλος, προς στήριξη της υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής, η Intermodal επικαλέσθηκε, τρίτον, την αρχή της ισότητας, σε συνδυασμό, εν πάση περιπτώσει, με το άρθρο 12, παράγραφος 5, στοιχείο α', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, του τελωνειακού κώδικα.

24 — Εν προκειμένω δεν υφίστατο απόφαση του Δικαστηρίου σε ανάλογη περίπτωση κατατάξεως στη ΣΟ κατά την έννοια της αποφάσεως Da Costa, η οποία θα μπορούσε, κατ' εξαίρεση, να «καταστήσει άσκοπη» την υποχρέωση ενός εθνικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού να παραπέμπει στο Δικαστήριο το ανακώψαν ενώπιόν του ζήτημα ερμηνείας της ΣΟ. Βλ. ανωτέρω σημείο 44, καθώς και προαναφερθείσες αποφάσεις Da Costa (υποσημείωση 15) και Parfums Christian Dior (υποσημείωση 14), σκέψη 29.

β) Υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής κατά την έννοια της νομολογίας Foto-Frost;

59. Η δεσμευτική δασμολογική πληροφορία αποτελεί ατομική πράξη των τελωνειακών αρχών κράτους μέλους, με την οποία ένας επιχειρηματίας ενημερώνεται, κατόπιν αιτήσεώς του, για τη δασμολογική κλάση ΣΟ στην οποία κατατάσσεται το προϊόν το οποίο προτίθεται να εισαγάγει ή να εξαγάγει²⁵. Το Δικαστήριο, αναφερόμενο στους σκοπούς του θεσμού της δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας, επισήμανε ότι «θεωρήθηκε απαραίτητο, τόσο για να εξασφαλισθεί ορισμένη ασφάλεια δικαίου στους συναλλασσομένους κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους όσο και για να διευκολυνθεί η εργασία των τελωνειακών υπηρεσιών και να υπάρξει μεγαλύτερη ομοιομορφία στην εφαρμογή του κοινοτικού τελωνειακού δικαίου, να εισαχθεί ρύθμιση υποχρεώνουσα τις τελωνειακές αρχές να παρέχουν πληροφορίες δεσμεύουσες τη διοίκηση, υπό ορισμένους όρους και επακριβώς καθορισμένους»²⁶.

60. Όσον αφορά το ζήτημα της εφαρμογής της νομολογίας Foto-Frost, πρέπει να τονισθεί, πρώτον, ότι εν προκειμένω το πεδίο εφαρμογής της δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας αποκλείει κάθε υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου προς υποβολή προδικαστικού ερωτήματος κατά την ως άνω νομολογία. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν θεωρηθεί, όπως δέχεται το αιτούν δικαστήριο, ότι η επίμαχη δεσμευτική δασμολογική

πληροφορία αφορά τουλάχιστον προϊόντα ομοειδή αυτών που αποτελούν αντικείμενο κατατάξεως στο πλαίσιο της διαδικασίας της κύριας δίκης, πάντως, εν πάση περιπτώσει, *ratione personae* η πληροφορία αυτή δεν έχει, εν προκειμένω, εφαρμογή.

61. Πράγματι, από το άρθρο 12, παράγραφος 2, του τελωνειακού κώδικα, σε συνδυασμό με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού, προκύπτει σαφώς ότι μόνον ο δικαιούχος, ήτοι αυτός στον οποίο οι τελωνειακές αρχές χορήγησαν τη δασμολογική πληροφορία, μπορεί να επικαλεσθεί την πληροφορία αυτή. Επομένως, όταν, όπως εν προκειμένω, ένα εθνικό δικαστήριο καταλήγει σε διαφορετική κατάταξη από την περιλαμβανόμενη σε δασμολογική πληροφορία που χορηγήθηκε σε τρίτο, τότε, στην πράξη, δεν υφίσταται «απόκλιση», «ακύρωση» ή «διαπίστωση του ανίσχυρου» της δασμολογικής αυτής πληροφορίας, διότι αυτή δεν ισχύει ως προς εκείνον που την επικαλείται ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου.

62. Δεύτερον, πρέπει να τονισθεί ότι η προκύπτουσα από τη νομολογία Foto-Frost υποχρέωση παραπομπής στο Δικαστήριο ζητημάτων σχετικών με το κύρος αφορά μόνον πράξεις των κοινοτικών οργάνων.

63. Τόσο από το άρθρο 234, παράγραφος 1, στοιχείο β', ΕΚ, όσο και από το άρθρο 230,

25 — Βλ. άρθρα 4, σημείο 5, και 12, παράγραφος 1, του τελωνειακού κώδικα.

26 — Απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 1998, C-315/96, Lopez (Συλλογή 1998, σ. I-317, σκέψη 19).

παράγραφος 1, ΕΚ, προκύπτει ότι η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου προς έλεγχο νομιμότητας κατά τα ως άνω άρθρα εξαρτάται από τον συντάκτη της πράξεως, και όχι από τη νομική βάση της πράξεως αυτής. Όπως έχει διαπιστώσει το Δικαστήριο, η προδικαστική παραπομπή για τον έλεγχο του κύρους, σε συνδυασμό με την προσφυγή ακυρώσεως του άρθρου 230 ΕΚ και την ένσταση ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 241 ΕΚ, αποτελούν ένα πλήρες σύστημα ένδικων βοηθημάτων και διαδικασιών για τον έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των κοινοτικών οργάνων, ο οποίος έχει ανατεθεί στον κοινοτικό δικαστή. Στο πλαίσιο του συστήματος αυτού, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που δεν δύνανται, λόγω των προϋποθέσεων του παραδεκτού που θέτει το άρθρο 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, να προσβάλλουν απευθείας τις κοινοτικές πράξεις κανονιστικού χαρακτήρα, έχουν τη δυνατότητα, αναλόγως της περιπτώσεως, να προβάλλουν την ακυρότητα των πράξεων αυτών είτε, κατά τρόπο παρεμπόμποντα δυνάμει του άρθρου 241 ΕΚ, ενώπιον του κοινοτικού δικαστή είτε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και να ζητούν από αυτά, δεδομένου ότι δεν είναι αρμόδια να αναγνωρίζουν την ακυρότητα των εν λόγω πράξεων, να υποβάλλουν προς τούτο προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο²⁷.

64. Βάσει του συστήματος αυτού, το Δικαστήριο είναι αποκλειστικώς αρμόδιο να αποφασίζει επί του κύρους των πράξεων των κοινοτικών οργάνων, ενώ στα εθνικά δικαστήρια απόκειται να αποφαίνονται επί μέτρων που λαμβάνουν οι εθνικές αρχές,

ακόμη και στις περιπτώσεις που τα μέτρα αυτά λαμβάνονται προς εκτέλεση διατάξεων κοινοτικού δικαίου²⁸.

65. Στο ίδιο συμπέρασμα οδηγεί και η νομολογία Dzodzi²⁹. Κατά τη νομολογία αυτή, είναι, βεβαίως, δυνατή η υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το εθνικό δίκαιο παραπέμπει —έμμεσα ή άμεσα— σε διατάξεις κοινοτικού δικαίου ή κατά τις οποίες οι διατάξεις εθνικού δικαίου ορίζουν ως εφαρμοστέο το κοινοτικό δίκαιο σε εσωτερικές καταστάσεις³⁰. Εντούτοις, και στις περιπτώσεις αυτές, το Δικαστήριο περιορίζεται στην εξέταση των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου στις οποίες γίνεται παραπομπή³¹.

66. Η δεσμευτική δασμολογική πληροφορία συνιστά μέτρο των εθνικών τελωνειακών αρχών και, επομένως, όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, δεν συνιστά κοινοτική πράξη που υπάγεται στον έλεγχο νομιμότητας του Δικαστηρίου. Το γεγονός ότι η πράξη αυτή στηρίζεται στο κοινοτικό δίκαιο —από τυπικής απόψεως στον τελωνειακό κώδικα και στον εκτελεστικό κανονισμό, ενώ από

27 — Βλ. προαναφερθείσα στην υποσημείωση 9 απόφαση Foto-Frost' επίσης, αποφάσεις της 23ης Απριλίου 1986, 294/83, Les Verts κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1986, σ. 1339, σκέψη 23) της 25ης Ιουλίου 2002, C-50/00 Ρ. Υιόδη de Pequeños Agricultores (Συλλογή 2002, σ. 1-6677, σκέψη 40), και της 1ης Απριλίου 2004, C-263/02 Ρ. Jégo-Quéré (Συλλογή 2004, σ. 1-3425, σκέψη 30).

28 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 2000, C-6/99, Greenpeace κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. 1-1651, σκέψη 53), και της 25ης Οκτωβρίου 1972, 96/71, Hägerman κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 245, σκέψη 9/13).

29 — Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 1990, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 297/88 και C-197/89, Dzodzi (Συλλογή 1990, σ. 1-3763).

30 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, C-130/95, Giloy (Συλλογή 1997, σ. 1-4291), και της 7ης Ιανουαρίου 2003, C-306/99, ΒΙΑΟ (Συλλογή 2003, σ. 1-1, ίδιες σκέψεις 87 επ.).

31 — Βλ., συναφώς, τη ρητή αναφορά στην προαναφερθείσα στην υποσημείωση 29 απόφαση Dzodzi, σκέψη 42.

ουσιαστικής απόψεως στη ΣΟ— της προσδίδει τον χαρακτήρα εκτελεστικού μέτρου, πλην όμως ουδόλως μεταβάλλει την ιδιότητά της ως εθνικής πράξεως.

67. Εξάλλου, το γεγονός ότι οι κοινοτικές νομικές βάσεις καθορίζουν εν πολλοίς τις προϋποθέσεις του κύρους της δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας δεν μετατρέπει την πράξη αυτή σε πράξη κοινοτικού οργάνου, για την εξέταση του κύρους της οποίας είναι αποκλειστικώς αρμόδιο το Δικαστήριο και από την οποία μπορεί να υπάρξει απόκλιση, κατά τη νομολογία Foto-Frost, μόνον κατόπιν εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως του Δικαστηρίου επί του κύρους της πράξεως αυτής. Υπέρ της απόψεως αυτής συνηγορεί επίσης το γεγονός ότι, κατά το άρθρο 10 του τελωνειακού κώδικα, το κύρος της δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας πρέπει να εξετάζεται—πέραν των απαιτήσεων που θέτει το κοινοτικό δίκαιο ως προς αυτό— βάσει εθνικών διατάξεων, όπως, π.χ., βάσει του ισχύοντος στο οικείο κράτος μέλος κώδικα διοικητικής δικονομίας.

68. Στις κοινοτικές διατάξεις περί του κύρους της δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας καταλέγεται επίσης το προβληθέν από την Intermodal και από το αιτούν δικαστήριο άρθρο 12, παράγραφος 5, στοιχείο α', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, του τελωνειακού κώδικα, σύμφωνα με το οποίο η δεσμευτική δασμολογική πληροφορία καθίσταται ανίσχυρη όταν, κατόπιν αποφάσεως του Δικαστηρίου ερμηνεύουσας τη ΣΟ, διαπιστώνεται ότι αυτή είναι πλέον ασυμβίβαστη προς τη ΣΟ.

69. Όπως διαπίστωσε το Δικαστήριο στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις και, η ισχύς της δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας εξαρτάται, βεβαίως, από την ορθότητα της ερμηνείας που δίδουν με αυτήν οι τελωνειακές αρχές στις οικείες διατάξεις περί δασμολογικής κατατάξεως, γεγονός το οποίο προκύπτει από την περιγραφή, στο άρθρο 12, παράγραφος 5, στοιχείο α', του τελωνειακού κώδικα, των τριών περιπτώσεων στις οποίες καθίσταται ανίσχυρη μια δεσμευτική δασμολογική πληροφορία³². Εντούτοις, από το γεγονός ότι το κύρος μιας δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από τη συμφωνία της προς τη νομολογία του Δικαστηρίου δεν μπορεί να συναχθεί ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί του κύρους δεσμευτικών δασμολογικών πληροφοριών των εθνικών τελωνειακών αρχών.

70. Τέλος, πρέπει να προστεθεί ότι, εν πάση περιπτώσει, ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου μπορεί να αμφισβητηθεί το κύρος των κοινοτικών πράξεων στις οποίες στηρίζεται η επίμαχη δασμολογική πληροφορία. Στην περίπτωση αυτή το εθνικό δικαστήριο, αν έχει τη γνώμη ότι η κοινοτική πράξη στην οποία στηρίζεται η δασμολογική πληροφορία είναι ανίσχυρη, οφείλει να παραπέμψει στο Δικαστήριο το ζήτημα του κύρους της κοινοτικής αυτής πράξεως³³.

32 — Απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2004, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-133/02 και C-134/02, Timmermans (Συλλογή 2004, σ. I-1125, σκέψεις 21 έως 24).

33 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 17ης Μαΐου 2001, C-119/99, Hewlett Packard (Συλλογή 2001, σ. I-3981)· βλ., επίσης, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 28 απόφαση Greenpeace κ.λπ., σκέψη 55.

71. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ούτε το κύρος της ΣΟ ούτε του τελωνειακού κώδικα ή του εκτελεστικού κανονισμού.

72. Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, υπό το πρίσμα της νομολογίας, ένα εθνικό δικαστήριο μπορεί, χωρίς να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο, να αποκλίνει από δασμολογική πληροφορία που παρασχέθηκε σε τρίτον από τις τελωνειακές αρχές άλλου κράτους μέλους για παρόμοιο προϊόν. Επομένως, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση, καθόσον αφορά τα μη αποφαινόμενα σε τελευταίο βαθμό δικαστήρια.

γ) Υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής από δικαστήριο τελευταίου βαθμού υπό το πρίσμα της νομολογίας *Cilfit* κ.λπ.;

73. Στη συνέχεια, πρέπει να εξετασθεί αν ένα δικαστήριο τελευταίου βαθμού οφείλει, υπό το πρίσμα της νομολογίας *Cilfit* κ.λπ., να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο σε περίπτωση όπως η περιγραφόμενη με το προδικαστικό ερώτημα.

74. Με την απόφαση *Cilfit* κ.λπ. το Δικαστήριο, στηριζόμενο στην απόφαση *Da Costa*, απήλλαξε τα κατά την έννοια του

άρθρου 234, παράγραφος 3, ΕΚ δικαστήρια τελευταίου βαθμού από την υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής —πέραν της περιπτώσεως που η απόφαση επί του ανακύψαντος ζητήματος κοινοτικού δικαίου δεν είναι αναγκαία για την απόφαση του εθνικού δικαστηρίου— και στις περιπτώσεις που η επίμαχη κοινοτική διάταξη έχει αποτελέσει, στο πλαίσιο οποιασδήποτε διαδικασίας, αντικείμενο ερμηνείας του Δικαστηρίου (καλούμενη «*acte éclairé*») ή που η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου είναι τόσο προφανής, ώστε να μην υφίσταται περιθώριο εύλογης αμφιβολίας (καλούμενη «*acte clair*»).

75. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν υφίσταται «σαφής πράξη» κατά την έννοια της αποφάσεως *Cilfit* κ.λπ. σε μια περίπτωση όπως η εν προκειμένω επίμαχη, ήτοι σε περίπτωση ερμηνευτικής αποκλίσεως μεταξύ ενός εθνικού δικαστηρίου και μιας αλλοδαπής εθνικής αρχής, πρέπει, κατ' αρχάς, να διατυπωθούν ορισμένες παρατηρήσεις επί της υποθέσεως που οδήγησε στην απόφαση αυτή, καθώς και επί των διαλαμβανόμενων στην εν λόγω απόφαση κριτηρίων.

ι) Βασικές παρατηρήσεις επί της αποφάσεως *Cilfit* κ.λπ.

76. Στη διαδικασία της κύριας δίκης ενώπιον του δικάζοντος σε τελευταίο βαθμό *Corte*

suprema di cassazione, το ιταλικό Υπουργείο Υγείας υποστήριξε ότι η απάντηση στο ανακύψαν ζήτημα ερμηνείας ενός κοινοτικού κανονισμού ήταν τόσο προφανής, ώστε δεν νοούνταν οποιαδήποτε ερμηνευτική αμφιβολία και, επομένως, δεν υφίστατο υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Corte suprema di cassazione υπέβαλε στο Δικαστήριο το ερώτημα αν και κατά πόσον η υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής, κατά το άρθρο 234, παράγραφος 3, ΕΚ, εξαρτάται από την ύπαρξη «εύλογης ερμηνευτικής αμφιβολίας»³⁴.

77. Το Δικαστήριο δέχθηκε, κατ' αρχήν, την εξαίρεση αυτή από την υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής, πλην όμως, όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, υπό αυστηρές προϋποθέσεις.

78. Πράγματι, η εξαίρεση αφορά μόνον την περίπτωση κατά την οποία «η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου [...] παρίσταται τόσο προφανής, ώστε να μην αφήνει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τον τρόπο επιλύσεως του τεθέντος ζητήματος»³⁵.

79. Πάντως, το εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού μπορεί να συμπεράνει ότι η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου «δεν επιδέχεται αμφιβολία» ή, άλλως, είναι «βέβαιη» μόνον εφόσον «έχει σχηματίσει την πεποίθηση ότι εξίσου προφανής θα εμφανιζόταν η λύση αυτή στα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών και στο Δικαστήριο»³⁶.

80. Η συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών για την απαλλαγή από την υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής πρέπει, περαιτέρω, να εκτιμάται «με γνώμονα τα χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου και τις ιδιαίζουσες δυσκολίες που παρουσιάζει η ερμηνεία του»³⁷.

81. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο επισήμανε τρία χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου και της ερμηνείας του³⁸.

82. Πρώτον, η ερμηνεία μιας κοινοτικής διατάξεως απαιτεί τη σύγκριση των διαφόρων, εξίσου αυθεντικών, γλωσσικών αποδόσεων. Ακόμη και στην περίπτωση της απόλυτης συμφωνίας μεταξύ των γλωσσικών αποδόσεων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, δεύτερον, ότι το κοινοτικό δίκαιο χρησιμοποιεί δική του, ειδική ορολογία και ότι οι νομικές έννοιες δεν έχουν κατ' ανάγκη το ίδιο περιεχόμενο στο κοινοτικό δίκαιο και στα διάφορα εθνικά δίκαια. Τρίτον, κάθε

34 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Cilfit κ.λπ., σκέψεις 2 έως 4.

35 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Cilfit κ.λπ., σκέψεις 16 και 21.

36 — Όπλ.

37 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Cilfit κ.λπ., σκέψη 17.

38 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Cilfit κ.λπ., σκέψεις 18 έως 20.

διάταξη κοινοτικού δικαίου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο της και να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του συνόλου των διατάξεων του δικαίου αυτού, των σκοπών του, καθώς και του σταδίου της εξελίξεώς του κατά τον χρόνο εφαρμογής της οικείας διατάξεως.

ότι η απόφαση αντικατοπτρίζει έναν ιδιαιτέρως λεπτό συμβιβασμό⁴⁰.

83. Η ακριβής σημασία της αποφάσεως *Cilfit* κ.λπ. και των κριτηρίων που αυτή καθιέρωσε αποτελούν έκτοτε αντικείμενο διαφορετικών ερμηνειών· οι ερμηνευτικές προσεγγίσεις ποικίλλουν από την άποψη ότι το Δικαστήριο ενστερνίστηκε με την απόφαση αυτή τη γνωστή, ιδίως, από το γαλλικό νομικό σύστημα θεωρία της «*acte clair*» έως την άποψη ότι το Δικαστήριο απέρριψε τη θεωρία αυτή, εκμηδενίζοντας, στην πράξη, με μια «κίνηση τακτικής», το περιθώριο εκτιμήσεως των εθνικών δικαστηρίων τελευταίου βαθμού³⁹.

85. Κατ' αρχάς, η αποφυγή της χρήσεως του όρου «ερμηνεία» και η αντ' αυτής αναφορά στην «ορθή εφαρμογή» του κοινοτικού δικαίου στις κρίσιμες σκέψεις της αποφάσεως του Δικαστηρίου⁴¹ μπορεί να θεωρηθεί ως αποδοχή της θεωρίας της «*acte clair*», τουλάχιστον καθόσον η θεωρία αυτή στηρίζεται στη σκέψη ότι μια σαφής διάταξη δεν χρήζει ερμηνείας («*in claris non fit interpretatio*») και, επομένως, μπορεί να εφαρμοσθεί χωρίς να τεθεί ζήτημα ερμηνείας⁴².

86. Εντούτοις, τίθεται το ζήτημα αν το Δικαστήριο, στηριζόμενο στο αξίωμα αυτό, είχε υπόψη του, αποφαινόμενο επί της υποθέσεως *Cilfit* κ.λπ., μόνον την εφαρμογή διατάξεων κοινοτικού δικαίου κατά την έννοια της παραδοσιακής κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ του ίδιου και των εθνικών δικαστηρίων⁴³ ή αν αναγνώρισε στα εθνικά δικαστήρια —έστω και σε περιορισμένο

84. Η αλήθεια βρίσκεται στη μέση —γεγονός που επιβεβαιώνεται από την ασάφεια της αποφάσεως—, υπό την έννοια

40 — Βλ. *Lenaerts/Arts, Europees Procesrecht*, 2003, σ. 88.

41 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση *Cilfit* κ.λπ., σκέψη 16.

42 — Βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Capotorti της 13ης Ιουλίου 1982, στην υπόθεση *Cilfit* κ.λπ. (υποσημείωση 10), σημείο 4 ως προς τη σημασία της θεωρίας αυτής, βλ. *Bebr* (υποσημείωση 39), σ. 410 επ.

43 — Κατά πάγια νομολογία, η κατανομή αυτή αρμοδιοτήτων έχει την έννοια ότι το Δικαστήριο περιορίζεται στην ερμηνεία των οικείων διατάξεων κοινοτικού δικαίου, ενώ στο εθνικό δικαστήριο αναπέμπεται η εφαρμογή των ούτως ερμηνευθέντων κανόνων στη συγκεκριμένη περίπτωση. Βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 15 απόφαση *Da Costa*, σ. 81· αποφάσεις της 7ης Νοεμβρίου 2002, C-260/00 και C-263/00, *Lohmann* κ.λπ. (Συλλογή 2002, σ. I-10045, σκέψεις 26 έως 28)· της 10ης Μαΐου 2001, C-223/99 και C-260/99, *Agorà* και *Excelsior* (Συλλογή 2001, σ. I-3605, σκέψεις 23 και 24), καθώς και της 12ης Φεβρουαρίου 1998, C-366/96, *Louissette Cordelle* (Συλλογή 1998, σ. I-583, σκέψη 8).

39 — Βλ. *Bebr*, «The Rambling Ghost of "Cohn-Bendit": Acte Clair and the Court of Justice», *Common Market Law Review* 20/1983, 439 (466 επ. και 471)· *Rasmussen*, «The European Court's Acte Clair Strategy in C.I.L.F.I.T. (Or: Acte Clair, of Course! But What does it Mean?)», *EL Rev* 342/1984, 342 (256 επ.)· *Mancini/Keeling*, «From CILFIT to ERT: the Constitutional Challenge facing the European Courts», *Y.E.L.* 11/1991, 1 (4).

βαθμό— αρμοδιότητα να αποφασίζουν επί ζητημάτων ερμηνείας⁴⁴.

87. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας Carotorti με τις προτάσεις του στην υπόθεση *Cilfit* κ.λπ., η εφαρμογή κάθε διατάξεως, ακόμη και αυτών που είναι «μονοσήμαντες» ή «σαφείς», προϋποθέτει, κατ' αρχήν, μια προηγούμενη ερμηνεία. Πράγματι, το αν μια διάταξη είναι «σαφής» αποτελεί ήδη αποτέλεσμα ερμηνείας, όπερ σημαίνει ότι η προαναφερθείσα αρχή των ρωμαϊκού δικαίου «in claris non fit interpretatio» συνιστά διάλληλο συλλογισμό⁴⁵. Διαφορετικό είναι, πάντως, το ζήτημα αν η ερμηνεία μιας διατάξεως απαιτεί υψηλό επίπεδο επιχειρηματολογίας και διανοητικής προσπάθειας, ήτοι αν είναι «δυσχερής» ή «προβληματική», ή αν η έννοιά της προκύπτει απευθείας και είναι, κατά κάποιον τρόπο, προφανής, ήτοι αν η ερμηνεία είναι «ευχερής» ή «απλή».

88. Επομένως, η εφαρμογή μιας διατάξεως είναι εν τέλει άμεσα συνυφασμένη με την ερμηνεία αυτής, οπότε, όταν το Δικαστήριο κάνει λόγο με την απόφαση *Cilfit* κ.λπ. για «ορθή εφαρμογή», υπονοείται πάντοτε η «ορθή ερμηνεία» από την οποία προκύπτει η ορθή εφαρμογή. Εξάλλου, η απόφαση *Cilfit* κ.λπ. αφορά την έκταση της κατ' άρθρο 234, παράγραφος 3, ΕΚ υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής σε σχέση με ερωτήματα περί της ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου⁴⁶.

89. Συνεπώς, με την απόφαση *Cilfit* κ.λπ. το Δικαστήριο δεν προέβη σε διάκριση μεταξύ κοινοτικών πράξεων που χρήζουν και πράξεων που δεν χρήζουν ερμηνείας, αλλά αντιθέτως ανέθεσε, σε ορισμένο βαθμό, στα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου «με δική τους ευθύνη»⁴⁷.

90. Ταυτοχρόνως, πάντως, το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τον επιδιωκόμενο με την υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 234, παράγραφος 3, ΕΚ σκοπό της διασφάλισης της ομοιομορφίας ερμηνείας και εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, προσπάθησε να περιορίσει τη διακριτική ευχέρεια των εθνικών δικαστηρίων και να αποτρέψει στον μέγιστο δυνατό βαθμό, διά της επιβολής αυστηρών προϋποθέσεων, την

44 — Στο αμφιλεγόμενο αυτό ζήτημα επιχείρησαν προφανώς να δώσουν απάντηση με τις παρατηρήσεις τους οι μετασχόντες στη διαδικασία που οδήγησε στην απόφαση *Cilfit* κ.λπ. Εν μέρει υποστηρίχθηκε ότι μονοσήμαντες ή αναμφλεκτες διατάξεις δεν χρήζουν ερμηνείας ή δεν θέτουν «ζητήματα ερμηνείας» και, επομένως, δεν δημιουργούν υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής κατά την έννοια του άρθρου 234, παράγραφος 3, ΕΚ, εν μέρει δε υποστηρίχθηκε ότι και οι μονοσήμαντες διατάξεις χρήζουν ορισμένης ερμηνείας, πλην όμως υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής υφίσταται μόνο για διατάξεις των οποίων η ερμηνεία δεν είναι βέβαιη ή θέτει «πραγματικά και γνήσια προβλήματα». Βλ. ανωτέρω σημείο 78, καθώς και τις παρατηρήσεις των μετασχόντων στη διαδικασία που οδήγησε στην προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση *Cilfit* κ.λπ. (σ. 3420 επ.).

45 — Βλ. προαναφερθείσες στην υποσημείωση 42 προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Carotorti στην υπόθεση *Cilfit* κ.λπ. (υποσημείωση 10), σημείο 4 επίσης, Pescatore, «Interpretation of Community Law and the Doctrine of "Acte Clair"» στο: *Legal Problems of an Enlarged European Community*, 1972, σ. 27 (ιδίως, σ. 41 και 43 επ.).

46 — Βλ. ανωτέρω σημείο 78 και προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση *Cilfit* κ.λπ., σκέψεις 2 και 3.

47 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση *Cilfit* κ.λπ., σκέψη 16.

κατάχρηση της δυνατότητας αυτής από τα εθνικά δικαστήρια⁴⁸.

Δικαστήριο, υπεράνω πάσης εύλογης αμφιβολίας, δεν πρέπει να στηρίζεται μόνο στην απόδοση της διατάξεως στη δική του γλώσσα⁴⁹.

91. Για τον σκοπό αυτό, το Δικαστήριο όρισε κατά τρόπο συσταλτικό την ερμηνευτική αμφιβολία («τόσο προφανής, ώστε να μην αφήνει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τον τρόπο επιλύσεως του τεθέντος ζητήματος»).

93. Στέφθηκε, όμως, στην πράξη με επιτυχία ο αντικειμενικός αυτός καθορισμός; Προσεκτικότερη εξέταση καταδεικνύει ότι οι απαιτήσεις αυτές έθεσαν μόνο φαινομενικώς ή σε περιορισμένο βαθμό αντικειμενικά όρια στην ευχέρεια εκτιμήσεως των εθνικών δικαστηρίων τελευταίου βαθμού⁵⁰.

92. Θέτοντας τον όρο ότι το εθνικό δικαστήριο τότε μόνον μπορεί να είναι βέβαιο για την απάντηση στο ανακύψαν ενώπιόν του ζήτημα όταν έχει σχηματίσει την πεποίθηση ότι τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών και το Δικαστήριο θα είχαν την ίδια βεβαιότητα ως προς την ερμηνεία, καθώς και τον όρο ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου και οι ιδιαίζουσες δυσχέρειες που παρουσιάζει η ερμηνεία του, επιχειρείται ο κατά το δυνατόν αντικειμενικός καθορισμός των ορίων της διακριτικής ευχέρειας των εθνικών δικαστηρίων τελευταίου βαθμού. Αφενός, το εθνικό δικαστήριο δεν πρέπει να κρίνει μόνον από τη δική του σκοπιά το κατά πόσον η έννοια μιας διατάξεως κοινοτικού δικαίου είναι σαφής και, αφετέρου, προκειμένου να κρίνει αν η ερμηνεία μιας διατάξεως είναι για το ίδιο, καθώς και για τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών και το

94. Τούτο συμβαίνει διότι το εθνικό δικαστήριο μπορεί να στηριχθεί εν τέλει μόνο στη δική του κρίση, δεδομένου ότι δεν μπορεί, προφανώς, να είναι βέβαιο πράγματι «ότι εξίσου προφανής θα εμφανιζόταν η λύση [...] στα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών και στο Δικαστήριο» ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο επίμαχο ερμηνευτικό ζήτημα.

95. Επιπλέον, τίθεται το ερώτημα ποια δικαστήρια πρέπει να λάβει υπόψη το εθνικό δικαστήριο —όλα τα δικαστήρια σε όλα τα κράτη μέλη, μόνον τα δικαστήρια τελευταίου βαθμού, αντίστοιχα ειδικά δικαιοδοτικά

48 — Ως προς τις διάφορες πτυχές της υποθέσεως Cillit κ.λπ., βλ., επίσης, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tizzano της 21ης Φεβρουαρίου 2002, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα στην υποσημείωση 14 απόφαση Lyckeskog (σημεία 56 επ.).

49 — Βλ. Bebr (υποσημείωση 39), σ. 469.

50 — Βλ. τις προαναφερθείσες στην υποσημείωση 42 προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Carotorti στην υπόθεση Cillit κ.λπ. (υποσημείωση 10), σημείο 9^ο επίσης, Pescatore (υποσημείωση 45), σ. 42.

όργανα κ.ο.κ.— και, πράγμα που πρέπει να εξετασθεί εν προκειμένω, κατά πόσον πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και εθνικές διοικητικές αρχές⁵¹.

96. Δεδομένου ότι, εν πάση περιπτώσει, το εθνικό δικαστήριο δεν διαθέτει άλλο μέτρο κρίσεως από το δικό του, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον μπορεί, εφόσον το ίδιο είναι βέβαιο, να αποδώσει σ' ένα άλλο δικαστήριο ή στο Δικαστήριο διαφορετική άποψη από τη δική του ως προς την απάντηση του επίμαχου ερμηνευτικού ζητήματος⁵².

97. Εντούτοις, λόγω των γλωσσικών χαρακτηριστικών του κοινοτικού δικαίου, τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σύμφωνα με την απόφαση *Cilfit* κ.λπ., καθώς και των ιδιαίτερων δυσχερειών της ερμηνείας του δικαίου αυτού, το εθνικό δικαστήριο ενδέχεται να αμφιβάλλει για το κατά πόσον τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών και το Δικαστήριο συμμερίζονται τη δική του βεβαιότητα. Συναφώς, πρέπει να συνεκτιμά ιδίως ότι η ερμηνεία μπορεί να διαφέρει λόγω της διαφορετικής αποδόσεως σε κάθε γλώσσα, καθώς και ότι, ακόμη και στην περίπτωση απόλυτης συμφωνίας μεταξύ των

γλωσσικών αποδόσεων, νομικές έννοιες της δικής του έννομης τάξεως δεν έχουν κατ' ανάγκη το ίδιο ή παρεμφερές περιεχόμενο στις άλλες εθνικές έννομες τάξεις ή στο κοινοτικό δίκαιο.

98. Πάντως, τα αναφερθέντα από το Δικαστήριο (γλωσσικά) χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου και οι ιδιαίτερες δυσχέρειες που παρουσιάζει η ερμηνεία του πρέπει απλώς —ως ασφαλιστική δικλείδα— να λαμβάνονται υπόψη από το εθνικό δικαστήριο, το οποίο δεν είναι υποχρεωμένο να «προβαίνει σε αξιολόγηση του ακριβούς περιεχομένου τους».

99. Κατόπιν τούτων, φρονώ ότι η απόφαση *Cilfit* κ.λπ. δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο είναι, π.χ., υποχρεωμένο να εξετάζει την απόδοση της κοινοτικής διατάξεως σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας⁵³. Τούτο θα συνεπαγόταν στην πράξη μια αφόρητη επιβάρυνση για τα εθνικά δικαστήρια και θα καθιστούσε *de facto* κενή περιεχομένου ή θα υποβίβαζε στο επίπεδο μιας «κινήσεως τακτικής»⁵⁴ την —έστω περιορισμένη— ανάθεση στα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού της επιλύσεως ζητημάτων κοινοτικού δικαίου που «δεν επιδέχονται αμφιβολίες» σύμφωνα με την απόφαση *Cilfit* κ.λπ.

51 — Βλ. κατωτέρω σημεία 116 επ.

52 — Κριτική στην προϋπόθεση αυτή ασκεί, με πολλά παραδείγματα, ο Wattel, «Köbler, Cilfit and Welthgrove: We Can't Go On Meeting Like This», *CMLRev.* 2004, σ. 177 (179).

53 — Βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs της 10ης Ιουλίου 1997, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 20ής Νοεμβρίου 1997, C-338/95, *Wiener* (Συλλογή 1997, σ. I-6495), σημείο 65, καθώς και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tizzano στην προαναφερθείσα στην υποσημείωση 14 υπόθεση *Lyckeskog*, σημείο 75.

54 — Βλ. Rasmussen (υποσημείωση 39), σ. 242.

100. Επομένως, πρέπει να τονισθεί ότι οι επιταγές της αποφάσεως Cifit κ.λπ. δεν μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αποτελούν ένα είδος μηχανικώς εφαρμοστέων οδηγιών για τις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων τελευταίου βαθμού, βάσει των οποίων είναι δυνατό να χαραχθεί μια αντικειμενική και σαφής διαχωριστική γραμμή μεταξύ των ερμηνευτικών ζητημάτων που μπορούν κατ' εξαίρεση να επιλυθούν από τα δικαστήρια αυτά και εκείνων που πρέπει να υποβληθούν στο Δικαστήριο. Οι επιταγές αυτές δεν παρέχουν κανένα κριτήριο βάσει του οποίου θα μπορούσε να διαπιστωθεί «αντικειμενικώς» πότε η έννοια μιας κοινοτικής διατάξεως είναι τόσο προφανής, ώστε να μη χωρεί καμία εύλογη αμφιβολία περί της ερμηνείας της⁵⁵.

βάνει πάντοτε μια διαδικασία κατανοήσεως, η οποία δεν είναι δυνατό να «ποσοτικοποιηθεί»⁵⁷ — αυτό ισχύει κατ' εξοχήν στο κοινοτικό δίκαιο με το πλήθος των μεταβλητών που επηρεάζουν την ερμηνεία, οι οποίοι, με τη σειρά τους, επηρεάζονται από τη δυναμική εξέλιξη του δικαίου αυτού⁵⁸. Ακριβώς, όμως, επειδή δεν είναι δυνατόν —ή είναι δυνατό σε περιορισμένο μόνο βαθμό— να προσδιορισθεί αντικειμενικώς το πότε η ερμηνεία μιας διατάξεως είναι τόσο προφανής ώστε να μη χωρεί οποιαδήποτε εύλογη αμφιβολία⁵⁹, η διαπίστωση αυτή πρέπει να εναπόκειται στο εθνικό δικαστή-

101. Τούτο οφείλεται στο ότι μια νομική διάταξη δεν μπορεί να είναι «αυτή καθαυτή» μονοσήμαντη, σαφής ή αναμφίλεκτη⁵⁶. Πράγματι, όπως επισήμανα συναφώς ανωτέρω, η ερμηνεία μιας διατάξεως περιλα-

57 — Τούτο εξηγείται από την ίδια τη φύση του δικαίου, το οποίο εξαρτάται κατ' ανάγκη από τις δυνατότητες της γλωσσικής εκφράσεως και, ως εκ τούτου, παρουσιάζεται εξίσου ασαφές και ατελές όπως η ίδια η γλώσσα. Το νομικό πόρισμα δεν αποτελεί «αντικειμενικό πόρισμα» υπό την έννοια των φυσικών επιστημών (αν και η ως άνω έννοια θα πρέπει να χρησιμοποιείται με προσοχή ακόμη και στο πλαίσιο των επιστημών αυτών). Συνεπώς, στην πράξη, η νομολογία δεν είναι ποτέ μια αμιγής διαδικασία εξαγωγής πορισμάτων ή μια μηχανική διαδικασία υπαγωγής, αλλά περιλαμβάνει ένα στοιχείο κρίσεως, το οποίο εκφράζεται ιδιαίτερος επιτυχώς με τη χρησιμοποιούμενη από τα δικαστήρια διατύπωση «hat für Recht erkannt»/«dit pour droit». Βλ., συναφώς, Larenz και Canaris, *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*: 3η έκδοση, 1995, σ. 28 επ.; Schübel-Pfister, *Sprache und Gemeinschaftsrecht: die Auslegung der mehrsprachig verbindlichen Rechtstexte durch den Europäischen Gerichtshof*, 2004, σ. 112 επ.

58 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Cifit κ.λπ., σκέψη 20.

59 — Είναι, βεβαίως, αληθές ότι νοούνται ορισμένες αποδεκτές μέθοδοι ερμηνείας, όπως π.χ. αυτές που απαρτίθησε το Δικαστήριο για το κοινοτικό δίκαιο με την απόφαση Cifit κ.λπ., εντούτοις ούτε η εφαρμογή των εν λόγω μεθόδων οδηγεί αυτή καθαυτήν σ' ένα μοναδικό ορθό αποτέλεσμα. Ακόμη και αν υποθεθεί ότι είναι δυνατή η παράχρηση των διαφόρων κριτηρίων ερμηνείας, ένα ορισμένο περιθώριο εκτίμησης είναι αναπόφευκτο. Το κείμενο της διατάξεως αποτελεί μεν γενικώς αφηρητά και —μολονότι εις' αυτούδεν επικρατεί ομοφωνία στη βιβλιογραφία περί νομικής μεθοδολογίας— όριο της ερμηνείας, πλην όμως μεταξύ αυτών των σημείων κείται ένα ευρύ πεδίο με διάφορες πιθανές καταλήξεις. Σε περίπτωση που οι διαπιστώσεις αυτές δεν γίνουν δεκτές για λόγους μεθοδολογίας ή γνωσολογίας (του δικαίου), πρέπει, πάντως, να γίνει δεκτό ότι η ερμηνεία —ιδίως στο κοινοτικό δίκαιο— συνιστά μια διαδικασία με πλήθος μεταβλητών, η φύση της οποίας καθιστά πιθανή την εξαγωγή διαφορετικών συμπερασμάτων από δύο δικαστήρια, ακόμη και όταν τα δικαστήρια αυτά έχουν λάβει υπόψη κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο τις ιδιομορφίες του κοινοτικού δικαίου και τις αντίστοιχες ερμηνευτικές μεθόδους.

55 — Βεβαίως, κάθε εφαρμοστής του δικαίου γνωρίζει εκ πείρας ότι υπάρχουν διατάξεις των οποίων η έννοια είναι εξαρχής πρόδηλη ή, εν πάση περιπτώσει, προκύπτει ασφώς μέσω μιας ερμηνευτικής διαδικασίας ή, έστω, εμφανίζεται λογικώς ως η μόνη δυνατή. Εντούτοις, το πρόβλημα έγκειται —και ακριβώς αυτό το πρόβλημα χαρακτηρίζει και την απόφαση Cifit κ.λπ.— στο ότι η ερμηνευτική διαδικασία, την οποία ακολουθεί ο δικαστής προς εξαγωγή του συμπερασματος αυτού, δεν μπορεί να προσδιορισθεί αντικειμενικώς και, ως εκ τούτου, να καθορισθεί εκ των προτέρων.

56 — Ο P. Pescatore επισήμανε ότι «στα δικαστικά εντός του οποίων κινούμαστε τίποτε δεν είναι απολύτως σαφές, δεδομένου ότι το περιεχόμενο όλων των νομικών εννοιών επηρεάζεται από την πολυσήμια ενός διαρκώς μεταβαλλόμενου συστήματος» βλ. «Das Vorabentscheidungsersuchen — Die Entwicklung des Systems» στο: 1952–2002: *Fünfzigjähriges Bestehen des Gerichtshofes der Europäischen Gemeinschaften (Kolloquium über die Zusammenarbeit zwischen dem Gerichtshof und den nationalen Gerichten*, 3. Dezember 2002), σ. 17 (27).

ριο ενώπιον του οποίου ανακύπτει το ζήτημα αυτό⁶⁰.

102. Οι απορρέουσες από την απόφαση Ciflit κ.λπ. επιταγές έχουν την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο δεν πρέπει να δέχεται χωρίς τη δέουσα εξέταση —ήτοι κρίνοντας μόνον από τη δική του οπτική γωνία και βάσει του γράμματος της διατάξεως στη δική του μόνο γλώσσα— ότι η ερμηνεία μιας κοινοτικής διατάξεως «δεν επιδέχεται αμφιβολίες». Συνεπάγονται για τον εθνικό δικαστή την υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη τις ιδιομορφίες του κοινοτικού δικαίου, προκειμένου να αποφεύγονται πρόωρα ή μονομερή συμπεράσματα και να επιτυγχάνεται «βεβαιότητα κατόπιν λογικής αναλύσεως»⁶¹. Η «βεβαιότητα» αυτή πρέπει να είναι η βεβαιότητα ενός ειδικού, ο οποίος επιλαμβάνεται του επίμαχου ζητήματος έχοντας γνώση των βασικών χαρακτηριστικών του κοινοτικού δικαίου⁶².

ii) Μετά την απόφαση Ciflit κ.λπ.;

103. Κατόπιν τούτων, η σημασία της απόφασης Ciflit κ.λπ. θα μπορούσε να τεθεί

60 — Συναφώς, ο P. Pescatore επισήμανε εύστοχα ότι η διαπίστωση του δικαστή ότι μια νομική διάταξη είναι «σαφής» συνιστά στην πράξη ένα μέσο περατώσεως και επιλύσεως μιας συζητήσεως ερμηνευτικής φύσεως, με το οποίο ο δικαστής εφαρμόζει απλώς τη δική του ερμηνεία επί της νομικής αυτής διατάξεως βλ. υποσημείωση 45, σ. 41.

61 — Βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tizzano στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα στην υποσημείωση 14 απόφαση Lyckeskog, σημείο 75.

62 — Βλ. Timmermans, «Over de prejudiciële procedure en "acte clair"», στο: *Mok-aria: opstellen aangeboden aan prof. mr. M. R. Mok ter gelegenheid van zijn 70e verjaardag*, 2002, σ. 349 (354): επίσης, Dausies, *Vorabentscheidungsverfahren*, 2η έκδοση, 1995, σ. 113, καθώς και Holoubek, «Vorlageberechtigung und Vorlageverpflichtung», στο: *Das EuGH-Verfahren in Steuersachen*, 2000, σ. 45 (61).

συνολικώς εν αμφιβόλω. Πάντως, λόγω των δυσχερειών ως προς την εφαρμογή της νομολογίας αυτής, επιβάλλονται ορισμένες σύντομες παρατηρήσεις, δεδομένου μάλιστα ότι οι μετέχοντες στη παρούσα διαδικασία δεν αμφισβήτησαν επί της αρχής την εν λόγω νομολογία.

104. Μολονότι αποδεικνύεται αρκετά δυσχερές να προσδιορισθεί η ακριβής έννοια των καθιερωθέντων με την απόφαση Ciflit κ.λπ. κριτηρίων, εντούτοις εξίσου δυσχερές είναι να θεσπισθεί ένα προσηφορότερο ή αντικειμενικότερο «σύστημα φιλτραρίσματος» των ερμηνευτικών ζητημάτων που πρέπει να παραπέμπονται στο Δικαστήριο ή, ενδεχομένως, να επιλύονται από τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού. Η διατυπωθείσα στο πλαίσιο της υποθέσεως Wiener πρόταση του γενικού εισαγγελέα Jacobs να εφαρμόζονται οι «προϋποθέσεις» που θέτει η απόφαση Ciflit κ.λπ. μόνον οσάκις ανακύπτει ζήτημα ευρύτερης σημασίας και απαιτείται πράγματι ομοιόμορφη ερμηνεία⁶³ αφορά, βεβαίως, το είδος των ερωτημάτων που χρήζουν πρωτίστως απαντήσεως εκ μέρους του Δικαστηρίου, πλην όμως, κατά την άποψή μου, η εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων τελευταίου βαθμού αξιολόγηση της σημασίας ενός ζητήματος και της ανάγκης ομοιόμορφης ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου συνεπάγεται πρόσθετες δυσχέρειες και καθιστά ακόμη λιγότερο σαφές το περιθώριο εκτιμήσεως των εν λόγω δικαστηρίων.

63 — Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα στην υποσημείωση 53 απόφαση Wiener, σημείο 64.

105. Ακόμη, όμως, και αν το Δικαστήριο θέσει σαφέστερα, σε σχέση με την απόφαση *Cilfit* κ.λπ., κριτήρια ως προς την υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής που υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού, η παροχή στα δικαστήρια αυτά της δυνατότητας να αποφασίζουν αυτόνομα επί ζητημάτων ερμηνείας θα εξακολουθήσει, εν πάση περιπτώσει, να συνδέεται μέχρι ενός ορισμένου βαθμού μ' ένα ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως, ήτοι μ' ένα υποκειμενικό στοιχείο. Η «ορθότητα» μιας ερμηνείας την οποία το εθνικό δικαστήριο θεωρεί «αναμφίλεκτη» προκύπτει, τελικώς, με βεβαιότητα μόνον από (τη συμφωνία με) ενδεχόμενη απόφαση του Δικαστηρίου. Η κατάσταση κατέστη ακόμη πιο επισφαλής κατόπιν της αποφάσεως *Köbler*, σύμφωνα με την οποία η παράβαση της υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής δυνάμει του άρθρου 234, παράγραφος 3, ΕΚ περιλαμβάνεται στα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εξέταση —από τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια— του ζητήματος της ευθύνης κράτους μέλους για ζημιές προκληθείσες από αντίθετη στο κοινοτικό δίκαιο απόφαση εθνικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού⁶⁴.

στήρια τελευταίου βαθμού απαλλάσσονται σχετικώς πάσης ευθύνης, εντούτοις θα μπορούσε επίσης να προβληθεί ως εναλλακτική λύση, σε σχέση με το καθιερωθέν με την απόφαση *Cilfit* κ.λπ. σύστημα στη σημερινή ή σε τροποποιημένη μορφή του, η επιστροφή σε μια απόλυτη υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής για τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού⁶⁵. Υπέρ της τελευταίας αυτής λύσεως συνηγορεί, μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι, με την απλοποιημένη διαδικασία του άρθρου 104, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου για την απάντηση προδικαστικών ερωτημάτων με αιτιολογημένη διάταξη, το Δικαστήριο έχει πλέον στη διάθεσή του ένα «σύστημα φιλτραρίσματος» που πληροί, κατ' αρχήν, τα κριτήρια που τέθηκαν με τις αποφάσεις *Da Costa* και *Cilfit* κ.λπ.

106. Μολονότι κατόπιν τούτων θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, λαμβανομένου δεόντως υπόψη ότι θα παραμείνει πάντοτε ένα περιθώριο εκτιμήσεως, τα εθνικά δικα-

107. Πάντως, πρέπει να επισημανθεί —έστω και αν δεν είναι αποφασιστικής σημασίας— ότι από πρακτικής απόψεως και η απλοποιημένη διαδικασία εξετάσεως των προδικαστικών ερωτημάτων από το Δικαστήριο σε διάλογο με τα εθνικά δικαστήρια είναι χρονοβόρα. Περαιτέρω, παρά τις όποιες επιφυλάξεις και αντιρρήσεις που μπορούν να διατυπωθούν κατά του «συστήματος *Cilfit* κ.λπ.», τίθεται το ζήτημα αν το Δικαστήριο είναι σε θέση να εκπληρώσει το καθήκον τήρησεως του δικαίου κατά την ερμηνεία και εφαρμογή της Συνθήκης σε μια Ένωση με 25 κράτη μέλη και ένα διαρκώς επεκτεινόμενο κοινοτικό κεκτημένο χωρίς να στηρίζεται, τουλάχιστον εντός ορισμένων

64 — Απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-224/01, *Köbler* (Συλλογή 2003, σ. I-10239, σκέψη 55): βλ., συναφώς, την κριτική του *Wattel* (υποσημείωση 52), σ. 177 (178 επ.).

65 — Στην περίπτωση αυτή το «φιλτράρισμα» των ερμηνευτικών ζητημάτων θα εναπέκειτο αποκλειστικώς στο Δικαστήριο.

ορίων, στην εξουσία των εθνικών δικαστηρίων να αποφαινόμενοι επί ορισμένων ζητημάτων, έστω και αν αυτός ο καταμερισμός εργασίας ενδέχεται να παρουσιάζει στην πράξη ορισμένες δυσχέρειες.

108. Κατόπιν τούτων, θα εξετάσω στη συνέχεια την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα βάσει της νομολογίας Cifit κ.λπ.

iii) Επί των ιδιομορφιών της παρούσας υποθέσεως — αυτόματη υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής;

109. Οι ανωτέρω σκέψεις πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να δοθεί απάντηση στο εν προκειμένω επίμαχο ζήτημα, ήτοι αν ένα εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού μπορεί να είναι βέβαιο ότι η ερμηνεία του είναι αναμφίλεκτη, κατά την έννοια της νομολογίας Cifit κ.λπ., όταν οι τελωνειακές αρχές άλλου κράτους μέλους έχουν προβεί σε αντίθετη ερμηνεία μέσω μιας δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση, ενώ οι λοιποί μετέχοντες στη διαδικασία υποστηρίζουν —με διαφοροποιήσεις στην επιχειρηματολογία τους— ότι μια τέτοια δασμολογική πληροφορία δεν δημιουργεί αυτόματα ερμηνευτικές αμφιβολίες στο εθνικό δικαστήριο.

110. Κατ' αρχάς, πρέπει να τονισθεί ότι το «προφανές» μιας ορθής ερμηνείας δεν αναιρείται γενικώς από το γεγονός ότι η οικεία διάταξη μπορεί κάλλιστα να ερμηνευθεί με «δύο» τρόπους, δεδομένου ότι, όπως επισήμανα ανωτέρω, μια διάταξη δεν μπορεί ποτέ να είναι «αυτή καθαυτή» μονοσήμαντη και σαφής, αλλά, αντιθέτως, η ερμηνεία περιλαμβάνει πάντοτε ένα στοιχείο εκτιμήσεως και κρίσεως, ήτοι μια υποκειμενική διάσταση.

111. Είναι, βεβαίως, αληθές ότι η ερμηνεία των εθνικών τελωνειακών αρχών ενδέχεται, αναλόγως προς την ισχύ της σχετικής επιχειρηματολογίας, να αποκαλύψει στο εθνικό δικαστήριο μια νέα οπτική γωνία και να του δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς τη δική του ερμηνεία. Εντούτοις, όπως υποστήριξε η Ολλανδική Κυβέρνηση, το εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού μπορεί να είναι πεπεισμένο ότι η ερμηνεία των εθνικών τελωνειακών αρχών δεν είναι ορθή ή ότι οι εν λόγω αρχές υπέπεσαν σε πλάνη.

112. Αυτό δεν ισχύει μόνο στην περίπτωση δισταμένων ερμηνειών ενός εθνικού δικαστηρίου και μιας εθνικής αρχής, αλλά, κατ' αρχήν, και στην περίπτωση δισταμένων ερμηνειών δύο εθνικών δικαστηρίων. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, για τα δικαστήρια τελευταίου βαθμού ισχύει, σύμφωνα με την απόφαση Cifit κ.λπ., ότι θα πρέπει να έχουν σχηματίσει την πεποίθηση ότι τα δικαστήρια των λοιπών κρατών μελών και το Δικαστήριο θα κατέληγαν στην ίδια ερμηνεία.

113. Όπως επισήμανα ανωτέρω, πρόκειται για μια ασφαλιστική δικλείδα, μια «συλλογιστική επαλήθευση» εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού, και όχι για μια παράμετρο που μπορεί πράγματι να εξετασθεί εμπειρικά από το δικαστήριο αυτό: πάντως, φρονώ ότι η «ίδια βεβαιότητα για τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών» ανατρέπεται, τουλάχιστον κατ' αρχήν, στην περίπτωση που το εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού *όντως* γνωρίζει ότι ένα τέτοιο δικαστήριο έχει καταλήξει σε ερμηνεία συγκρουόμενη με τη δική του.

114. Εν προκειμένω, δεν είναι αναγκαίο να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό. Επίσης, παρέλκει η απάντηση στο ερώτημα αν τα ανωτέρω ισχύουν για όλα ή μόνο για ορισμένα είδη δικαστηρίων ή, ενδεχομένως, και για δικαστήρια του ίδιου κράτους μέλους, δεδομένου ότι εν προκειμένω πρόκειται για τις *τελωνειακές αρχές* ενός κράτους μέλους.

115. Κατά την άποψή μου, το γεγονός ότι οι τελωνειακές αρχές κράτους μέλους έχουν χορηγήσει δεσμευτική δασμολογική πληροφορία κατόπιν ερμηνείας της ΣΟ διαφορετικής από αυτήν του εθνικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού δεν αποτελεί, αυτό καθαυτό, στοιχείο ικανό να κλονίσει την πεποίθηση του δικαστηρίου αυτού ότι και τα δικαστήρια των λοιπών κρατών μελών θα διαμόρφωναν την ίδια βεβαιότητα ως προς την ορθή ερμηνεία της ΣΟ.

116. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι στο διατακτικό της αποφάσεως Cilfit κ.λπ. δεν επαναλαμβάνεται η απαίτηση περί σχηματισμού της πεποιθήσεως ότι τα δικαστήρια των λοιπών κρατών μελών θα κατέληγαν με βεβαιότητα στην ίδια ερμηνεία, αλλά, αντιθέτως, γίνεται λόγος για «κίνδυνο διαστάσεως στη νομολογία εντός της Κοινότητας». Ο κίνδυνος αυτός είναι προφανώς υπαρκτός όταν ένα εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού αποκλίνει ή προτίθεται να αποκλίνει από προγενέστερη απόφαση δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους. Αντιθέτως, στην περίπτωση που έχει χορηγηθεί δασμολογική πληροφορία από τις τελωνειακές αρχές κράτους μέλους, δεν είναι αυτονόητο ότι τα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους θα ακολουθήσουν την ερμηνεία των τελωνειακών αρχών και, επομένως, ότι —εφόσον ένα εθνικό δικαστήριο άλλου κράτους μέλους αποκλίνει από την ερμηνεία αυτή— θα ανακύψει κίνδυνος διαστάσεως στη νομολογία. Δηλαδή, στον διάλογο επί της ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου στο πλαίσιο του θεσπισθέντος με το άρθρο 234 ΕΚ συστήματος συνεργασίας λαμβάνουν μέρος το Δικαστήριο και τα εθνικά δικαστήρια, όχι οι εθνικές διοικητικές αρχές.

117. Επομένως, στην περίπτωση που, όπως εν προκειμένω, ενώπιον εθνικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού γίνεται επίκληση δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας εκδοθείσας από τις τελωνειακές αρχές άλλου κράτους μέλους, η οποία συνεπάγεται ερμηνεία της ΣΟ διαφορετική από την υποστηριζόμενη από το εν λόγω δικαστήριο, το δικαστήριο αυτό δεν υποχρεούται αυτόματως να παραπέμψει στο Δικαστήριο το επίμαχο ερμηνευτικό ζήτημα. Αντιθέτως,

οφείλει να κρίνει το ίδιο αν μπορεί να είναι «βέβαιο» ως προς την ορθή ερμηνεία της ΣΟ. Η προκύπτουσα από τη δασμολογική πληροφορία ερμηνεία και τα σχετικά επιχειρήματα —όπως, άλλωστε, και κάθε σχετική με το επίμαχο ερμηνευτικό ζήτημα πληροφορία— μπορούν να ενδυναμώσουν ή να αποδυναμώσουν την πεποίθηση του εθνικού δικαστηρίου.

118. Η προβληθείσα από την Αυστριακή Κυβέρνηση αρχή της διακρίσεως των εξουσιών δεν ασκεί εν προκειμένω επιρροή, διότι το κρίσιμο ερώτημα δεν είναι η υποχρέωση ενός εθνικού δικαστηρίου να ακολουθήσει τη νομική άποψη μιας εθνικής αρχής, αλλά μόνον το κατά πόσον αυτή η —διαφορετική — άποψη γεννά υποχρέωση υποβολής του ερμηνευτικού ζητήματος προκειμένου αυτό να αποφανθεί κυριαρχικά.

119. Χάριν πληρότητας, πρέπει να γίνει μνεία του επιδιωκόμενου —με τη διαδικασία του άρθρου 234 ΕΚ περί υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο και ιδίως με την υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής που επιβάλλει το τρίτο εδάφιο της ίδιας διατάξεως— σκοπού της διασφάλισης της ομοιομορφης ερμηνείας και εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, στον οποίο ορθώς αναφέρθηκαν ορισμένοι από τους μετέχοντες στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

120. Συναφώς, πρέπει κατ' αρχήν να επισημανθεί ότι πλήρης ομοιομορφία θα μπορούσε να διασφαλισθεί μόνον εφόσον υφίστατο υποχρέωση παραπομπής στο Δικαστήριο κάθε (ουσιώδους) ερμηνευτικού ζητήματος που ανακύπτει ενώπιον εθνικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού. Πάντως, ακόμη και τότε το σύστημα θα ήταν ατελές, καθόσον —όπως προκύπτει από πάγια νομολογία— η εκτίμηση του αν η απάντηση επί ζητήματος κοινοτικού δικαίου είναι αναγκαία για την έκδοση αποφάσεως εθνικού δικαστηρίου απόκειται στο ίδιο το εθνικό δικαστήριο⁶⁶ και προϋποθέτει και αυτή, με τη σειρά της, μια ορισμένη αντίληψη ως προς το περιεχόμενο και το πεδίο εφαρμογής της κοινοτικής διατάξεως, όπως αυτή έχει εκφραστεί π.χ. από έναν διάδικο⁶⁷.

121. Επομένως, δεδομένου ότι στο πλαίσιο του κοινοτικού συστήματος παροχής ένδικης προστασίας ο καταμερισμός καθηκόντων μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων επηρεάζει τον βαθμό ομοιομορφίας της ερμηνείας και της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, το ερώτημα στο οποίο πρέπει να δοθεί απάντηση είναι σε

66 — Βλ. προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10 απόφαση Cilfit κ.λπ., σκέψη 10· επίσης, μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 28ης Ιουνίου 1984, 180/83, Moser (Συλλογή 1984, σ. 2539, σκέψη 6)· της 5ης Οκτωβρίου 1988, 247/86, Alsatel (Συλλογή 1988, σ. 5987, σκέψη 8)· της 27ης Οκτωβρίου 1993, C-127/92, Enderby (Συλλογή 1993, σ. I-5535, σκέψη 10)· της 2ας Ιουνίου 1994, C-30/93, AC-ATEL Electronics (Συλλογή 1994, σ. I-2305, σκέψη 19), και της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman (Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 59).

67 — Εξάλλου, πρέπει να επισημανθεί ότι, όπως προκύπτει μεταξύ άλλων από την απόφαση Cilfit κ.λπ., ερμηνείας χρήζουν και οι αποφάσεις —η εφαρμογή ή η έννοιά τους είναι συχνά καθοριστικής σημασίας για την επίλυση ζητημάτων κοινοτικού δικαίου— και ότι, ως εκ τούτου, ακόμη και στην περίπτωση μιας «acte éclairé» αιρομένει ένα ενίοτε όχι ασήμαντο περιθώριο εκτιμήσεως. Βλ., συναφώς, Kanninen, «La marge de manoeuvre de la juridiction suprême nationale pour procéder à un renvoi préjudiciel à la Cour de justice des Communautés européennes» στο: Colneric κ.λπ. (υπεύθ. έκδ.), *L'inecunauté de droit: Festschrift für Gil Carlos Rodríguez Iglesias*, 2003, σ. 611 (616).

ποιο σημείο και με ποιο τρόπο πρέπει να τεθούν τα όρια, λαμβανομένων υπόψη των επιταγών της Συνθήκης και της νομολογίας Cilfit κ.λπ.

122. Για τους ανωτέρω λόγους φρονώ ότι η ύπαρξη δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας εκδοθείσας από τις τελωνειακές αρχές άλλου κράτους μέλους δεν αποκλείει τη δυνατότητα εθνικού δικαστηρίου τελουταίου βαθμού να αποφανθεί, κατά την έννοια της νομολογίας Cilfit κ.λπ., με δική του ευθύνη επί ερμηνευτικού ζητήματος που ανακύπτει ενώπιόν του.

iv) Υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής βάσει της αρχής της ισότητας;

123. Τέλος, η Intermodal υποστήριξε ότι βάσει της αρχής της ισότητας η ΣΟ πρέπει να εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο σε όμοιες περιπτώσεις και ότι, ως εκ τούτου, το εθνικό δικαστήριο δεν δύναται να αποστεί από τη δεσμευτική δασμολογική πληροφορία χωρίς να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο, προκειμένου να εξασφαλισθεί η όμοια και ενιαία εφαρμογή της ΣΟ.

124. Κατ' αρχάς, πρέπει να τονισθεί ότι ατομικές πράξεις όπως οι δεσμευτικές δασμολογικές πληροφορίες μπορούν, ως εκ της φύσεώς τους, να γίνουν αντικείμενο

επικλήσεως κατ' αρχήν μόνον από τον αποδέκτη τους. Βεβαίως, δεν αποκλείεται η περίπτωση εκδόσεως διαφορετικής σε σχέση με την πράξη αυτή αποφάσεως έναντι τρίτου, με αποτέλεσμα να υφίσταται, από την άποψη αυτή, ο κίνδυνος «άνισης» μεταχειρίσεως του τρίτου έναντι του αποδέκτη ορισμένης δεσμευτικής δασμολογικής πληροφορίας ως προς την κατάταξη των προϊόντων τους. Ο κοινοτικός νομοθέτης θα μπορούσε να επιλέξει την εναλλακτική λύση της αναθέσεως στις εθνικές τελωνειακές αρχές της εκδόσεως γενικώς δεσμευτικών δασμολογικών πληροφοριών, τις οποίες θα μπορούσαν να επικαλούνται όλοι όσοι δηλώνουν προς εκτελωνισμό συγκεκριμένο είδος προϊόντων εντός ορισμένου κράτους μέλους. Τέτοιες δασμολογικές πληροφορίες γενικής ισχύος θα ισοδυναμούσαν, εντούτοις, με κανονισμούς για την κατάταξη προϊόντων, η έκδοση των οποίων εμπίπτει στην αρμοδιότητα της Επιτροπής και δεν ενδείκνυται να ανατεθεί κατά τρόπο αποκεντρωμένο στις εθνικές τελωνειακές αρχές.

125. Οι δεσμευτικές δασμολογικές πληροφορίες υπό τη μορφή που έχουν σήμερα αυξάνουν την ασφάλεια δικαίου και συμβάλλουν —διά της λήψεως των υπαγόμενων στην αρμοδιότητα της Επιτροπής μέτρων, όπως της εκδόσεως κανονισμού περί κατάταξεως— στην επίτευξη μεγαλύτερης ομοιομορφίας κατά την εφαρμογή του κοινοτικού τελωνειακού δικαίου, έστω και αν αυτή δεν είναι δυνατό να εξασφαλιζέται πλήρως.

126. Συνεπώς, φρονώ —μολονότι το ζήτημα δεν τέθηκε κατά τον τρόπο αυτό εν προκειμένω— ότι ο υφιστάμενος μηχανισμός των δεσμευτικών δασμολογικών πληροφοριών δεν παραβιάζει, αυτός καθ'αυτός, την αρχή της ισότητας.

127. Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι το σύστημα αυτό δημιουργεί —έστω προσωρινώς— ανισότητες λόγω, π.χ., των διαφορικών ερμηνειών στις οποίες καταλήγουν μια εθνική τελωνειακή αρχή και ένα εθνικό δικαστήριο, εντούτοις φρονώ ότι το γεγονός αυτό δεν μπορεί να μεταβάλει το περιεχόμενο της υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής που υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού κατά το άρθρο 234, τρίτο εδάφιο, ΕΚ και τη νομολογία *Cilfit* κ.λπ.⁶⁸

ν) Συμπεράσματα για την παρούσα υπόθεση βάσει της νομολογίας *Cilfit* κ.λπ.

128. Κατόπιν των ανωτέρω, ως προς το πρώτο προδικαστικό ερώτημα μπορούν να διατυπωθούν, υπό το πρίσμα της νομολογίας *Cilfit* κ.λπ., τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- 1) Όταν, στο πλαίσιο διαφοράς ενώπιον εθνικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού περί της κατατάξεως ορισμένου προϊόντος στη ΣΟ, ο ενδιαφερόμενος επικαλείται την ερμηνεία στην οποία κατέληξε εθνική τελωνειακή αρχή, όπως αυτή προκύπτει από δεσμευτική δασμολογική πληροφορία που χορηγήθηκε σε τρίτον για παρόμοιο/ομοειδές προϊόν, το δικαστήριο αυτό, αν διαφωνεί με την προκύπτουσα από τη δεσμευτική δασμολογική πληροφορία ερμηνεία της ΣΟ, δεν υποχρεούται αυτομάτως να παραπέμψει στο Δικαστήριο το ζήτημα της ερμηνείας της ΣΟ.
- 2) Το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού δύναται να αποφανθεί με δική του ευθύνη επί ζητήματος ερμηνείας της ΣΟ, εφόσον, παρά την αντίθετη άποψη των εθνικών τελωνειακών αρχών, είναι βέβαιο για την ορθότητα της ερμηνείας του.
- 3) Συναφώς, το εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού οφείλει να συνεκτιμά τα χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου και τις ιδιαίζουσες δυσκολίες που παρουσιάζει η ερμηνεία του και —λαμβάνομένης υπόψη της ερμηνείας που προκύπτει από τη δασμολογική πληροφορία, καθώς και των σχετικών επιχειρημάτων— να διαμορφώνει την πεποίθηση ότι τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών και το Δικαστήριο θα σχημάτιζαν την ίδια βεβαιότητα ως προς την ερμηνεία της ΣΟ.
- 4) Ουδεμία μεταβολή ως προς το περιεχόμενο της υποχρέωσης προδικαστικής παραπομπής που υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού προκύπτει από την αρχή της ισότητας.

68 — Τουτό ισχύει, κατά μείζονα λόγο, και για την υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής που υπέχουν τα μη αποφαινόμενα σε τελευταίο βαθμό εθνικά δικαστήρια.

B — Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

129. Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα αφορά το ζήτημα αν η κλάση 8709 ΣΟ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει οχήματα με τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά των εν προκειμένω επίμαχων.

1) Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων

130. Επί του ζητήματος της δασμολογικής κατατάξεως παρατηρήσεις υπέβαλαν η Επιτροπή, η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Intermodal.

131. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι καθοριστικής σημασίας είναι το χωρίο των επεξηγηματικών σημειώσεων ΕΣ για την κλάση 8709, κατά το οποίο «[ο]χήματα-ελκυστήρες αυτού του τύπου [χρησιμοποιούνται] επίσης σε αποβάθρες λιμένων, αποθήκες κ.λπ.» κατά πάγια νομολογία, ο προορισμός του προϊόντος μπορεί να θεωρηθεί ως αντικειμενικό κριτήριο για τη δασμολογική κατάταξη. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα επίμαχα οχήματα έχουν σχεδιασθεί ειδικά για τον χειρισμό τρέιλερ σε κέντρα διανομής και πολυκαταστήματα. Η Ολλανδική Κυβέρνηση συμμερίζεται κατ' ουσίαν την άποψη του *Geerechtshof* και του *Advocaat-Generaal*, σύμφωνα με την οποία οχήματα όπως τα επίμαχα δεν εμπίπτουν στην κλάση 8709.

Κατά τον *Advocaat-Generaal*, η κλάση αυτή αφορά, αφενός, έναν ειδικό τύπο οχημάτων τα οποία, αυτά καθεαυτά, μεταφέρουν εμπορεύματα και, αφετέρου, έναν ειδικό τύπο ελκυστήρων. Δεδομένου ότι ο ανυψωτικός δίσκος των επίμαχων οχημάτων χρησιμεύει μόνο για τη σύνδεση με τρέιλερ, δεν πρόκειται για οχήματα μεταφοράς εμπορευμάτων κατά την έννοια των επεξηγηματικών σημειώσεων ΕΣ για την κλάση 8709. Εξάλλου, δεν πρόκειται ούτε για οχήματα-ελκυστήρες κατά την έννοια της ως άνω κλάσεως, διότι τα οχήματα αυτά χρησιμοποιούνται κατ' εξοχήν για να έλκουν μικρά τρέιλερ ή καρότσια αποσκευών, ενώ τα επίμαχα οχήματα δεν ενδείκνυνται για τις χρήσεις αυτές. Κατά την *Intermodal*, ο μόνος λόγος για τη μη κατάταξη στην κλάση 8709 ΣΟ είναι ότι τα επίμαχα οχήματα έχουν την ίδια τουλάχιστον απόδοση με τους ελκυστήρες της κλάσεως 8701. Δεδομένου όμως ότι, κατά το γράμμα των επεξηγηματικών σημειώσεων ΕΣ, η διαφορά αυτή ισχύει μόνο γενικώς, ο παράγοντας αυτός δεν αποκλείει την κατάταξη στην κλάση 8709 ΣΟ.

2) Εκτίμηση

132. Κατ' αρχάς, πρέπει να υπομνησθεί η πάγια νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία, χάριν της ασφαλείας δικαίου

και προς διευκόλυνση των ελέγχων, το αποφασιστικό κριτήριο για τη δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων πρέπει γενικά να αναζητείται στα αντικειμενικά τους χαρακτηριστικά και ιδιότητες, όπως ορίζονται από τη διατύπωση της κλάσεως της ΣΟ και των σημειώσεων επί των τμημάτων ή των κεφαλαίων⁶⁹.

133. Συναφώς, οι επεξηγηματικές σημειώσεις, οι οποίες καταρτίστηκαν από την Επιτροπή όσον αφορά τη ΣΟ και από το συμβούλιο τελωνειακής συνεργασίας όσον αφορά το ΕΣ, συμβάλλουν σημαντικά στην ερμηνεία των διαφόρων δασμολογικών κλάσεων, χωρίς, πάντως, να έχουν δεσμευτική νομική ισχύ⁷⁰.

134. Επιβάλλεται, κατ' αρχάς, η διαπίστωση ότι στην κλάση 8701 ΣΟ γίνεται λόγος γενικώς για «ελκυστήρες»: όπως προκύπτει από τις σχετικές επεξηγηματικές σημειώσεις ΕΣ, στην έννοια αυτή εμπίπτουν, π.χ., γεωργικά τρακτέρ, αλλά και άλλοι, χρησιμοποιούμενοι στη βιομηχανία, ελκυστήρες, οι οποίοι προορίζονται να έλκουν διαφόρων ειδών φορτία και διαθέτουν το πολύ μια αμελητέα επιφάνεια φορτώσεως. Επιπλέον, ενδέχεται να διαθέτουν θάλαμο οδηγήσεως και ανυψωτικό μηχανισμό για τη σύνδεση με εργαλεία ή φορτία.

135. Από τους ελκυστήρες διακρίνονται τα καλούμενα «οχήματα-ελκυστήρες», τα οποία, σύμφωνα με τον τίτλο της κλάσεως 8701 ΣΟ, αποτελούν χωριστή κατηγορία υπό την κλάση 8709, η οποία εξαιρείται από τη γενική κατηγορία των ελκυστήρων και περιλαμβάνει διάφορα είδη μηχανοκίνητων οχημάτων.

136. Από τις επεξηγηματικές σημειώσεις ΕΣ για την κλάση 8709 προκύπτει ότι τα οχήματα-ελκυστήρες της κλάσεως αυτής αποτελούν, κατά κανόνα, ένα είδος «μικρών» ελκυστήρων, οι οποίοι χρησιμοποιούνται σε εργοστάσια, κέντρα διανομής εμπορευμάτων, λιμένες ή σιδηροδρομικούς σταθμούς. Διακρίνονται από άλλους ελκυστήρες, μεταξύ άλλων, βάσει της μικρής τους ταχύτητας, η οποία κατά κανόνα δεν υπερβαίνει τα 30 με 35 km/h, και της μικρής ακτίνας περιστροφής τους. Τα οχήματα-ελκυστήρες αυτού του είδους συνήθως δεν διαθέτουν θάλαμο οδηγήσεως και περιλαμβάνουν ακόμη και ελκυστήρες των οποίων ο χειριστής είναι πεζός.

137. Όπως παρατήρησε η Ολλανδική Κυβέρνηση, οι επεξηγηματικές σημειώσεις ΕΣ για την κλάση 8709 αφορούν, αφενός, αυτοκίνητα οχήματα που διαθέτουν επιφάνεια φορτώσεως επί ή εντός της οποίας μπορούν να μεταφερθούν εμπορεύματα, και, αφετέρου, οχήματα-ελκυστήρες που χρησιμοποιούνται σε σιδηροδρομικούς σταθμούς, αλλά και σε λιμένες και κέντρα διανομής εμπορευμάτων, για την έλξη μικρότερων ρυμούλκων. Δεδομένου ότι, σύμφωνα με το

69 — Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2002, C-276/00, *Turbon International* (Σύλλογος 2002, σ. I-1389, σκέψη 21) και προαναφερθείσα στην υποσημείωση 43 απόφαση *Lohmann κ.λπ.*, σκέψη 30.

70 — Βλ. απόφαση της 28ης Απριλίου 1999, C-405/97, *Mövenpick Deutschland* (Σύλλογος 1999, σ. I-2397, σκέψη 18).

αιτούν δικαστήριο, τα επίμαχα οχήματα διαθέτουν μόνον έναν ανυψωτικό δίσκο για τη σύνδεση με τρέιλερ, ως τύπος αναφοράς πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι το όχημα επί του οποίου μεταφέρονται εμπορεύματα, αλλά το προαναφερθέν όχημα-ελκυστήρας.

κλάσεως 8701, διαθέτουν κλειστό θάλαμο οδήγησης και δεν προορίζονται —όπως τα οχήματα-ελκυστήρες— για τη μεταφορά μικρότερων ρυμούλκων, π.χ., καρτσιών αποσκευών, αλλά για τη μεταφορά τρέιλερ ή ρυμούλκων, ακόμη και των κατηγοριών «Γίγαντες» ή «Τζάμπο».

138. Εν προκειμένω, είναι σημαντικό ότι οι επεξηγηματικές σημειώσεις ΕΣ, αναφερόμενες στα ως άνω οχήματα-ελκυστήρες, κάνουν λόγο για «μικρές ρυμούλκες» ή «καρότσια αποσκευών». Επίσης, διευκρινίζεται ότι τα οχήματα-ελκυστήρες της κλάσεως 8709 ΣΟ είναι γενικώς ελαφρύτερα και έχουν μικρότερη απόδοση από τους ελκυστήρες της κλάσεως ΣΟ.

140. Ένα όχημα με τα χαρακτηριστικά αυτά δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ανταποκρίνεται στην περιγραφή του «μικρότερου» μηχανοκίνητου οχήματος ή του οχήματος-ελκυστήρα της κλάσεως 8709 της ΣΟ, όπως την παρέθεσα ανωτέρω βάσει των επεξηγηματικών σημειώσεων ΕΣ.

139. Εντούτοις, οχήματα όπως τα εν προκειμένω επίμαχα παρουσιάζουν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: έχουν, όπως αναγνώρισε άλλωστε και η Intermodal, την ίδια απόδοση με τους ελκυστήρες της

141. Συνεπώς, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η κλάση 8709 ΣΟ δεν περιλαμβάνει οχήματα με τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά των εν προκειμένω επίμαχων.

V — Πρόταση

142. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στα προδικαστικά ερωτήματα την εξής απάντηση:

«1) Όταν σε διαδικασία ενώπιον εθνικού δικαστηρίου ο ενδιαφερόμενος επικαλείται δασμολογική κατάταξη η οποία προκύπτει από δεσμευτική δασμολογική πληροφορία που χορηγήθηκε σε τρίτον από τις τελωνειακές αρχές άλλου κράτους μέλους για παρόμοιο προϊόν και η οποία, κατά την άποψη του εθνικού δικαστηρίου, δεν είναι σύμφωνη προς τη ΣΟ,

— τα εθνικά δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εθνικού δικαίου δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία ή —καθόσον, όπως με τη δεσμευτική δασμολογική πληροφορία, δεν πρόκειται για πράξη των κοινοτικών οργάνων— ως προς το κύρος.

— Τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού δεν υποχρεούνται αυτομάτως να παραπέμπουν στο Δικαστήριο το ζήτημα της ερμηνείας της ΣΟ όταν διαφωνούν με την προκύπτουσα από τη δεσμευτική δασμολογική πληροφορία ερμηνεία της ΣΟ. Τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού δύνανται να αποφαίνονται με δική τους ευθύνη επί ζητήματος ερμηνείας της ΣΟ, εφόσον, παρά την αντίθετη άποψη των εθνικών τελωνειακών αρχών, είναι βέβαια για την ορθότητα της ερμηνείας τους. Συναφώς, οφείλουν να συνεκτιμούν τα χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου και τις ιδιαίζουσες δυσκολίες που παρουσιάζει η ερμηνεία του και —λαμβανομένης υπόψη της προκύπτουσας από τη δασμολογική πληροφορία ερμηνείας, καθώς και των σχετικών επιχειρημάτων— να διαμορφώνουν την πεποίθηση ότι τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών και στο Δικαστήριο θα σχημάτιζαν την ίδια βεβαιότητα ως προς την ερμηνεία της ΣΟ.

2. Η κλάση 8709 ΣΟ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν περιλαμβάνει οχήματα με τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά των εν προκειμένω επίμαχων.